

سازمان بورس و اوراق بهادار
Securities & Exchange Organization

مرکز پژوهش، توسعه و مطالعات اسلامی

تحولات بازار سرمایه

(در دوره چهار ساله منتهی به پایان سال ۱۳۹۵)

زانبار احمدی
حسن حکیمیان
علی خطیبیان

خردادماه ۹۶

سازمان بورس و اوراق بهادار
مرکز پژوهش، توسعه و مطالعات اسلامی
گروه آمار و تحلیل ریسک

عنوان: تحولات بازار سرمایه (در دوره چهار ساله منتهی به پایان سال ۱۳۹۵)

تهیه کنندگان:

زانیار احمدی - حسن حکیمیان - علی خطیبیان

کد گزارش: ۲۰۱۷-۰۶-۹۶

تاریخ گزارش: خردادماه ۱۳۹۶

این اثر در مرکز پژوهش، توسعه و مطالعات اسلامی سازمان بورس و اوراق بهادار تهیه گردیده و مباحث و نظرات ارائه شده در آن صرفاً نظرات و بررسی‌های صورت گرفته توسط کارشناسان و پژوهشگران این مرکز می‌باشد نه نظرات رسمی سازمان بورس و اوراق بهادار.

فهرست

۴	خلاصه وضعیت بازار سرمایه و اقدامات.....
۱۰	شاخص‌های کلیدی بازار سرمایه در دوره چهار ساله منتهی به پایان سال ۱۳۹۵.....
۱۰	وضعیت بازار سرمایه.....
۱۱	شاخص‌های بازار سرمایه.....
۱۲	ارزش کل بازار سرمایه.....
۱۲	ارزش معاملات بازار سرمایه.....
۱۳	آمار معاملات در بورس تهران.....
۱۵	آمار معاملات در فرابورس ایران.....
۱۶	ضریب نفوذ بازار سرمایه.....
۱۷	آمار تأمین مالی.....
۲۰	تحولات بازار سرمایه در دوره چهار ساله منتهی به پایان سال ۱۳۹۵.....

خلاصه وضعیت بازار سرمایه و اقدامات

سازمان بورس و اوراق بهادار تهران در دوره زمانی ابتدای سال ۱۳۹۲ تا پایان سال ۱۳۹۵، با هدف حمایت از حقوق سرمایه‌گذاران، ساماندهی، حفظ و توسعه بازار شفاف، منصفانه و کارآی اوراق بهادار و نظارت بر حسن اجرای قانون بازار اوراق بهادار در کشور، اقدامات مهمی را برنامه‌ریزی و اجرا نموده است که موجب ارتقای شاخص‌های کلیدی بازار سرمایه شده است.

از جمله شاخص‌های کلیدی بازار سرمایه که نمایانگر وضعیت بازار سرمایه در دوره زمانی مذکور است می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد:

✚ شاخص کل بورس اوراق بهادار تهران از ابتدای سال ۱۳۹۲ تا پایان اسفندماه سال ۱۳۹۵، ۱۰۳ درصد رشد داشته است و به مقدار ۷۷۲۳۰ واحد رسیده است. متوسط بازدهی سالانه شاخص کل بورس تهران از ابتدای سال ۹۲ تا انتهای سال ۹۵ نیز ۱۹ درصد است.

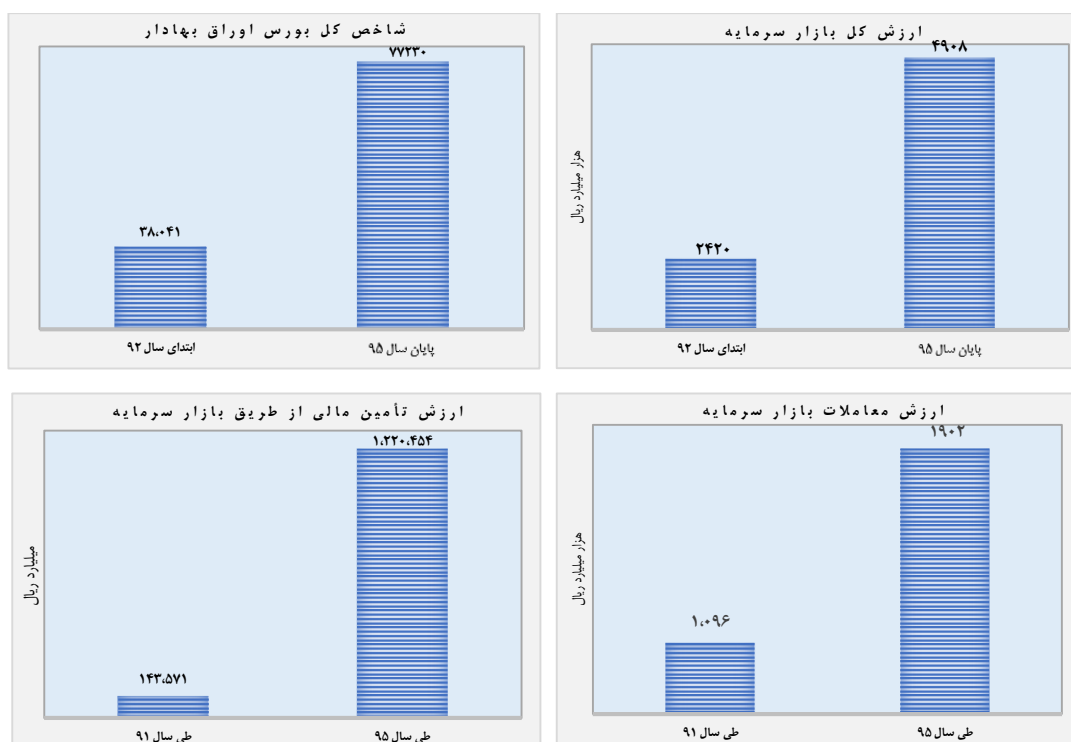
✚ ارزش معاملات (سهام، اوراق و مشتقه) در بورس تهران، فرابورس ایران، بورس کالا و بورس انرژی از مقدار ۱۰۹۶ هزار میلیارد ریال طی سال ۹۱ به مقدار ۱۹۰۲ هزار میلیارد ریال طی سال ۹۵ رسیده است که رشدی ۷۴ درصدی را نشان می‌دهد.

✚ تأمین مالی از رقم ۱۴۳ هزار میلیارد ریال طی سال ۱۳۹۱، به ۱۲۲۰ هزار میلیارد ریال طی سال ۱۳۹۵ رسیده است که بیانگر رشد ۷۵۰ درصدی است.

✚ اندازه (ارزش) بازار از ۲,۴۲۰ هزار میلیارد ریال در ابتدای سال ۱۳۹۲، به ۴۹۰۸ هزار میلیارد ریال در پایان اسفندماه سال ۱۳۹۵ رسیده است که بیانگر ۱۰۳ درصد رشد است.

✚ مجموع تعداد کدهای سهامداری و تعداد صاحبان واحدهای سرمایه‌گذاری صندوق‌ها، از قریب به ۶/۵ میلیون نفر در ابتدای سال ۱۳۹۲ به بیش از ۱۱ میلیون نفر تا پایان اسفندماه سال ۱۳۹۵ رسیده و نمایانگر رشد ۷۴ درصدی است.

✚ سرمایه‌گذاری خارجی در بازار سرمایه کشور در ابتدای سال ۱۳۹۲ حدود ۸۷۸ میلیارد ریال بوده که این رقم در پایان اسفندماه سال ۱۳۹۵ با ۱۳۲۸ درصد رشد به ۱۲,۵۳۸ میلیارد ریال رسیده است.

موفقیت‌های مذکور در بازار سرمایه در حالی به دست آمده است که طی دوره چهار ساله منتهی به پایان اسفندماه ۱۳۹۵، رویدادهای اقتصادی و سیاسی مختلفی رخ داده است که بازار سرمایه را تحت تأثیر قرار داده است. به عنوان مثال، قیمت نفت از بشکه‌ای ۱۰۵ دلار در ابتدای سال ۹۳ به بشکه‌ای ۳۵ دلار در آذرماه سال ۹۴ رسید که بیانگر کاهش قیمت ۶۶ درصدی این محصول بنیادی در اقتصاد ایران و بازار سرمایه است.

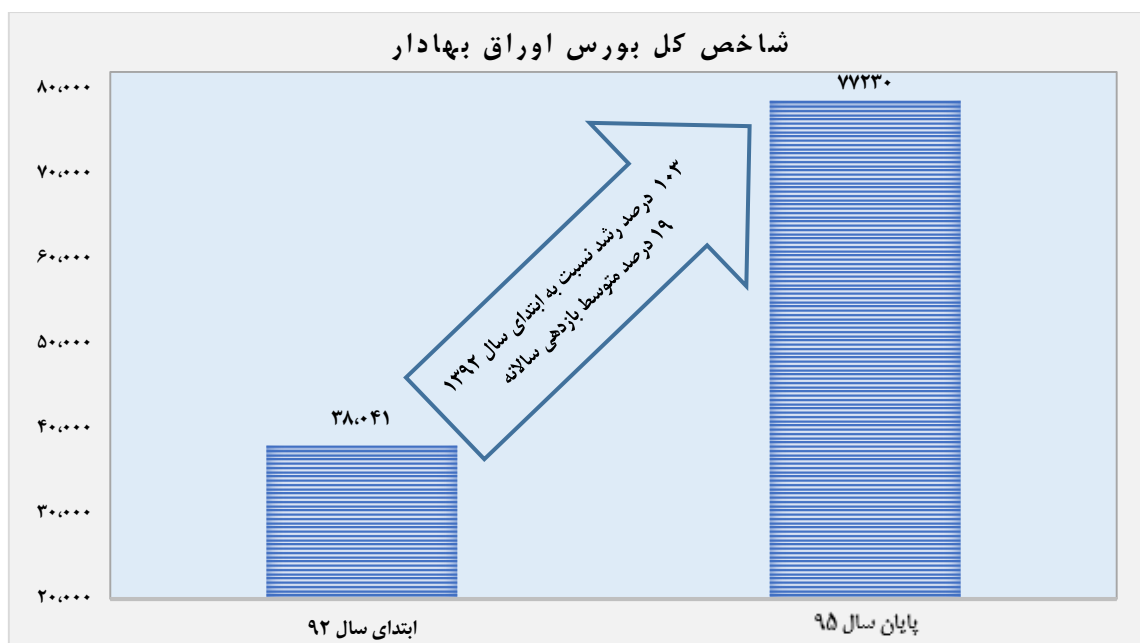
همچنین کاهش ۲۵ درصدی قیمت جهانی مس و کاهش قیمت سنگ آهن از ۱۳۴ دلار به ۸۸ دلار (۳۵ درصد) در بازه زمانی ۹۲ تا ابتدای ۹۶ بر روی شرکت‌های پذیرفته شده مربوطه در بورس‌ها اثرگذار بوده است. از جمله رویدادهای دیگر که در این دوره بازار سرمایه را به طور مستقیم و غیرمستقیم تحت تأثیر قرار داده‌اند، می‌توان به قطع روابط دیپلماتیک ایران و عربستان (تحت تأثیر حمله به سفارت عربستان)، خروج بریتانیا از اتحادیه اروپا و نتایج انتخابات ریاست جمهوری در برخی کشورها اشاره کرد.

موفقیت‌های کسب شده در بازار سرمایه در دوره چهار ساله مورد بررسی، به دلیل تغییرات و اقدامات اساسی بوده است که هم در سطح کلان کشور و هم در سطح بازار سرمایه رخ داده است. در سطح کلان کشور می‌توان به برجام که یکی از مهم‌ترین موفقیت‌های جمهوری اسلامی ایران است، اشاره کرد. در سطح بازار سرمایه نیز می‌توان به برخی از اقدامات مهم اشاره کرد:

- توسعه مکانیزم قیمت تضمینی بجای خرید تضمینی
- تبدیل به اوراق بهادار کردن بدهی‌های دولت
- راه‌اندازی بازار معاملات اوراق مشتقه (اختیار خرید و فروش)
- راه‌اندازی بازار نقد سکه طلا با ابزار گواهی سپرده کالایی
- ایجاد امکان تأمین مالی شرکت‌ها از طریق بورس‌های کالایی با ابزار سلف موازی استاندارد بجای پیش‌فروش
- راه‌اندازی بازار شرکت‌های کوچک و متوسط (شرکت‌های نوپا و دانش بنیان)
- ارتقاء ظرفیت هسته اصلی معاملات تا ۳ برابر ظرفیت کنونی و به‌روزرسانی سامانه معاملات
- فعالسازی حد اعتباری کارگزاران
- تنقیح قوانین و مقررات بازار سرمایه ایران
- افشای اطلاعات تولید و فروش ماهانه ناشران
- راه‌اندازی سامانه رصد
- راه‌اندازی روش ثبت سفارش (بوک بیلدینگ) در عرضه‌های اولیه
- تصویب مقررات تأسیس و تشکیل، مؤسسات رتبه‌بندی و عملیاتی کردن آن
- افزایش تعداد صندوق‌های سرمایه‌گذاری با درآمد ثابت به منظور افزایش تقاضای سرمایه‌گذاری غیرمستقیم مردم (از ۲۵ صندوق به ۵۹ صندوق)
- فرهنگ‌سازی، آموزش و ارائه سمینار به منظور افزایش تعداد شرکت‌های استفاده‌کننده از خدمات تأمین مالی بازار سرمایه

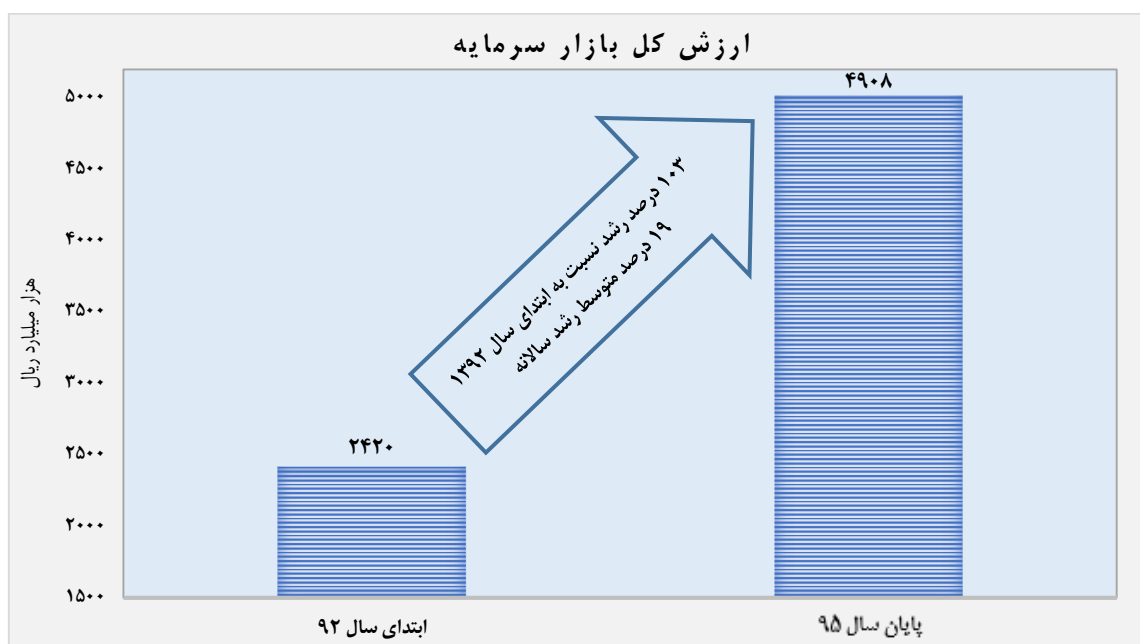
شاخص کل بورس اوراق بهادار

بازده شاخص کل بورس اوراق بهادار تهران از ابتدای سال ۱۳۹۲ تا پایان اسفندماه سال ۱۳۹۵، ۱۰۳ درصد است. متوسط بازدهی سالانه شاخص کل بورس تهران از ابتدای سال ۹۲ تا انتهای سال ۹۵ نیز ۱۹ درصد است.

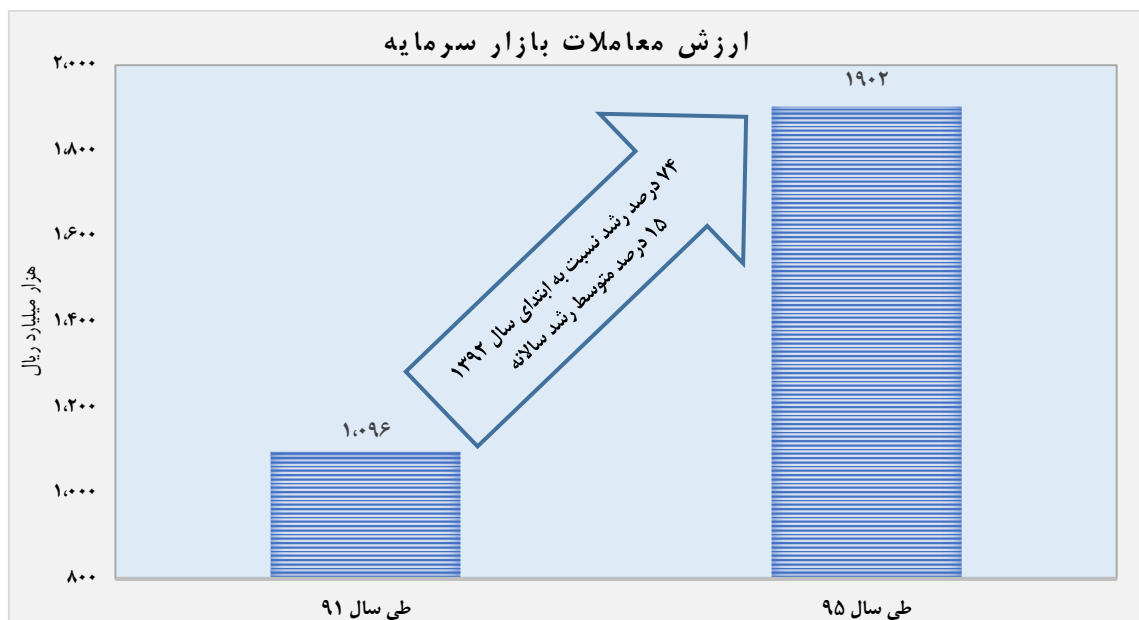
اندازه (ارزش) بازار

اندازه (ارزش) بازار از ۲,۴۲۰ هزار میلیارد ریال در ابتدای سال ۱۳۹۲، به ۴۹۰۸ هزار میلیارد ریال در پایان اسفندماه سال ۱۳۹۵ رسیده است که بیانگر ۱۰۳ درصد رشد است. این شاخص حاصلجمع ارزش بازار سهام، اوراق صکوک و اوراق مشتقه است که از حاصلضرب قیمت ورق بهادار در تعداد اوراق منتشره به دست می‌آید. بیشترین افزایش در اندازه بازار مربوط به ارزش سهام پذیرفته‌شده در بورس تهران و فرابورس ایران است. متوسط رشد سالانه ارزش بازار از ابتدای سال ۹۲ تا انتهای سال ۹۵ نیز ۱۹ درصد است.

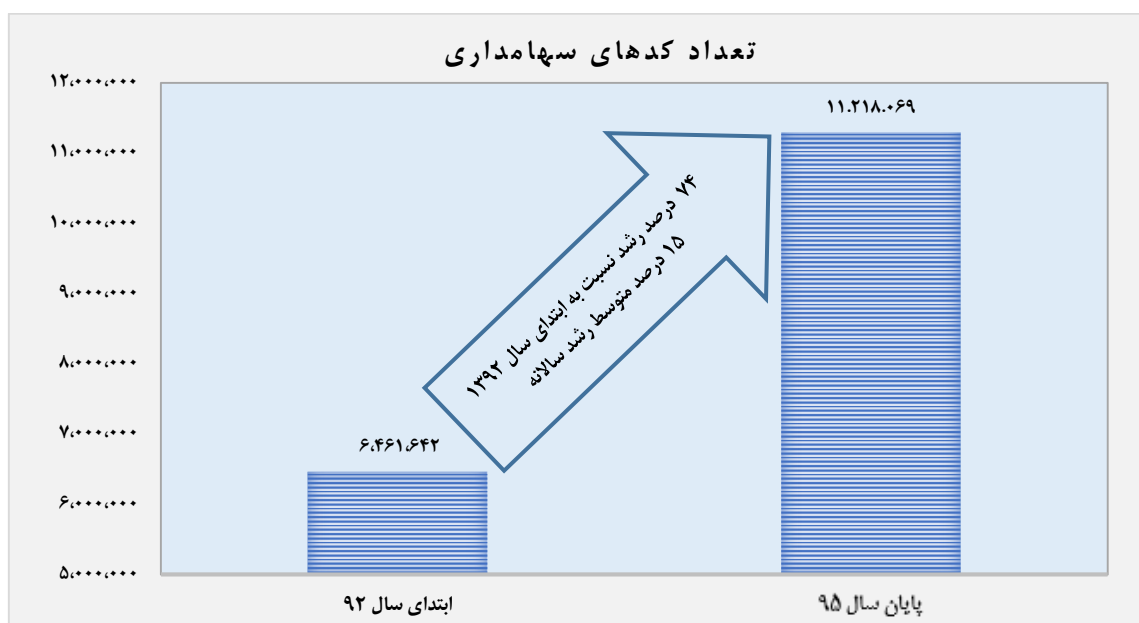
ارزش معاملات

ارزش معاملات (سهام، اوراق و مشتقه) در بورس تهران، فرابورس ایران، بورس کالا و بورس انرژی از مقدار ۱۰۹۶ هزار میلیارد ریال در طی سال ۹۱ به مقدار ۱۹۰۲ هزار میلیارد ریال در طی سال ۹۵ رسیده است که رشدی ۷۴ درصدی را نشان می‌دهد. ارزش معاملات سالانه به طور متوسط ۱۵ درصد رشد داشته است.

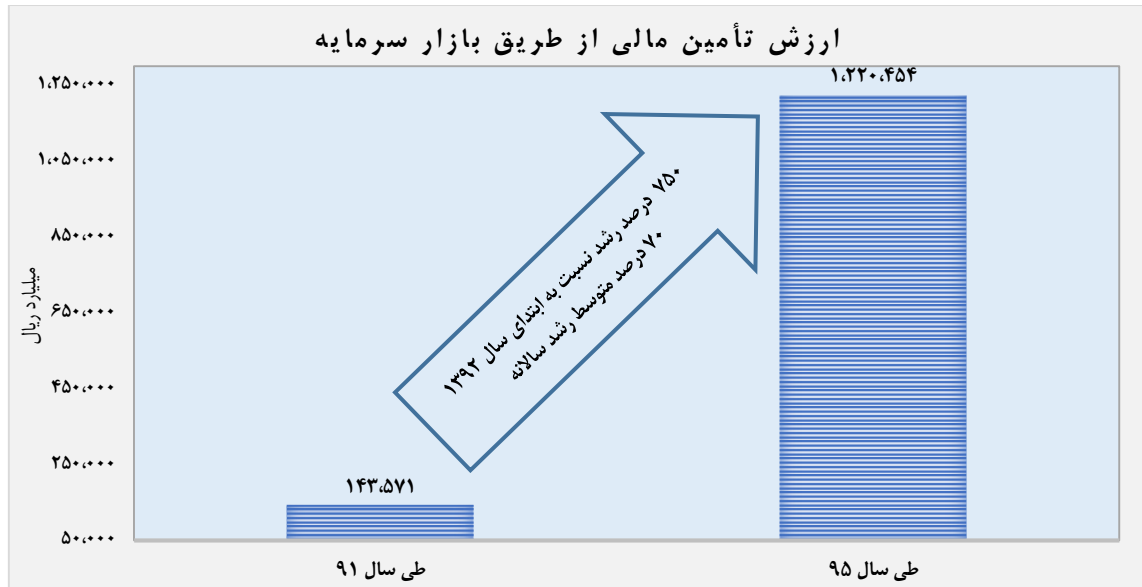
ضریب نفوذ بازار سرمایه

این شاخص که از مجموع تعداد کدهای سهامداری و تعداد صاحبان واحدهای سرمایه‌گذاری صندوق‌ها به دست می‌آید، از قریب ۶/۵ میلیون نفر در ابتدای سال ۱۳۹۲ به بیش از ۱۱ میلیون نفر تا پایان اسفندماه سال ۱۳۹۵ رسیده و نمایانگر رشد ۷۴ درصدی است. این شاخص یکی از ابعاد مردمی کردن اقتصاد و تحقق اهداف اقتصادی مقاومتی است. ضریب نفوذ بازار سرمایه سالانه به طور متوسط ۱۵ درصد رشد داشته است.

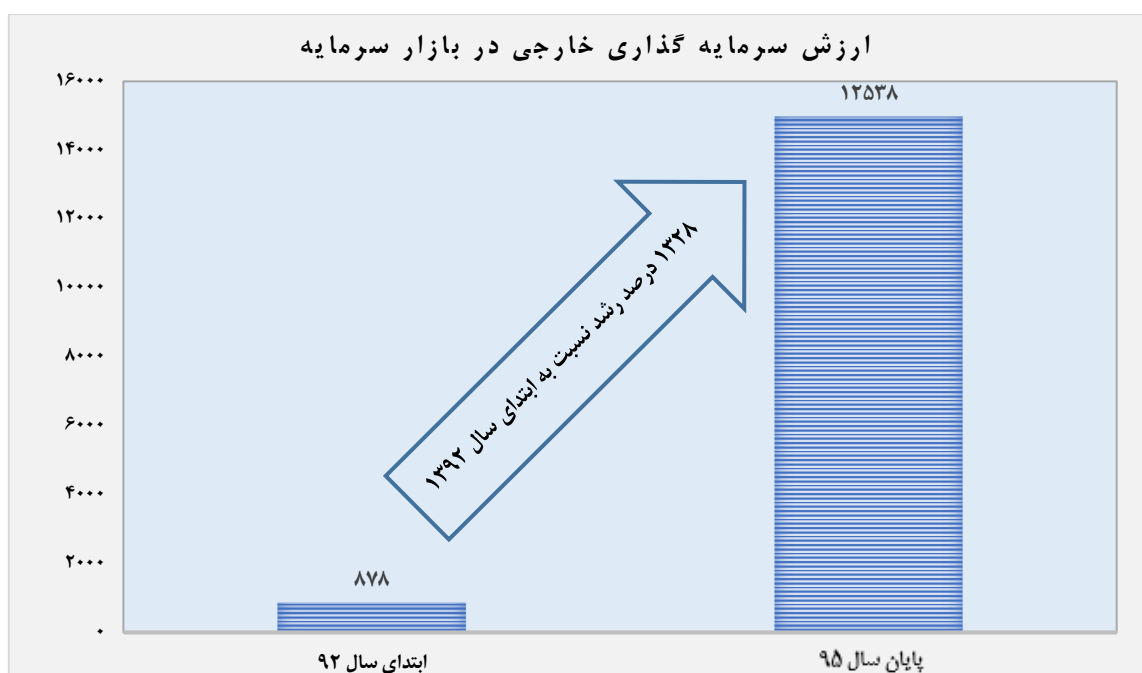
تأمین مالی از طریق بازار سرمایه

تأمین مالی از رقم ۱۴۳ هزار میلیارد ریال در طی سال ۱۳۹۱، به ۱۲۲۰ هزار میلیارد ریال در طی سال ۱۳۹۵ رسیده است که بیانگر رشد ۷۵۰ درصدی است. انتشار انواع ابزارهای مالی جدید از جمله اوراق اجاره، مرابحه و اسناد خزانه اسلامی دولتی و همچنین افزایش ارزش صندوق‌های سرمایه‌گذاری از طریق جذب منابع تأمین مالی، باعث این رشد شده است. ارزش تأمین مالی از طریق بازار سرمایه سالانه به طور متوسط ۵۶ درصد رشد داشته است.

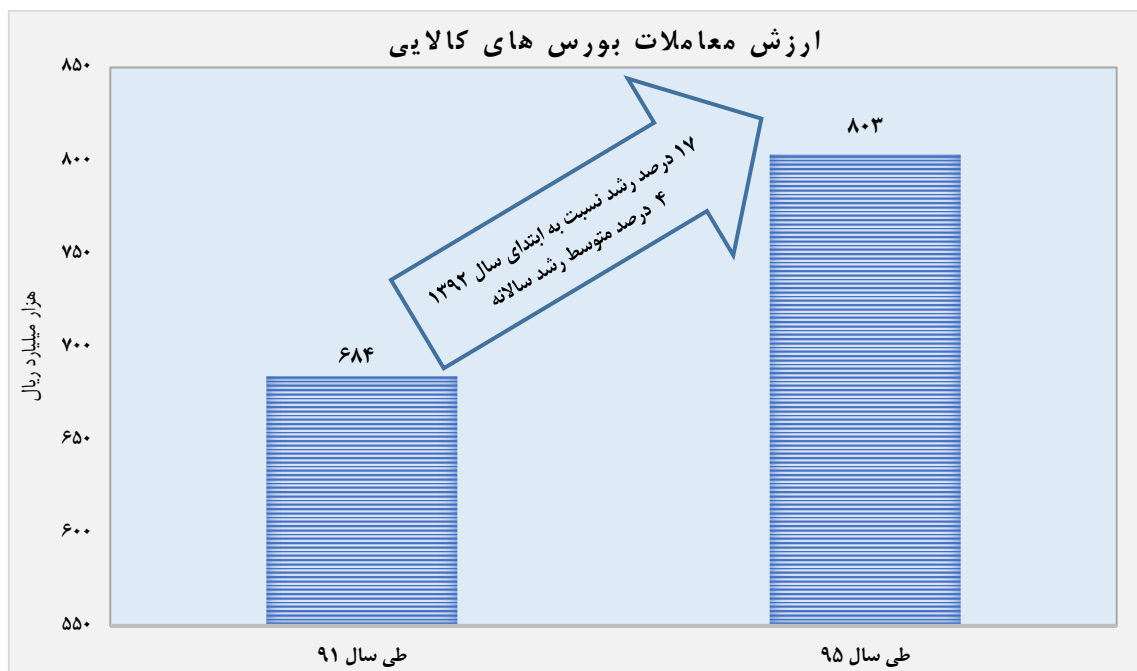
سرمایه‌گذاری خارجی در بازار سرمایه

سرمایه‌گذاری خارجی در بازار سرمایه کشور در ابتدای سال ۱۳۹۲ حدود ۸۷۸ میلیارد ریال بوده که این رقم در پایان اسفندماه سال ۱۳۹۵ با ۱۳۲۸ درصد رشد به ۱۲,۵۳۸ میلیارد ریال رسیده است. تعداد کدهای سرمایه‌گذاران خارجی ۸۵۸ کد است که ۵۶۲ کد مربوط به سرمایه‌گذاران حقیقی و ۲۹۶ کد مربوط به سرمایه‌گذاران حقوقی است. تعداد کدهای سهامداری خارجی در بورس انرژی ۱۵۰ کد می‌باشد.

ارزش معاملات بورس های کالایی

ارزش معاملات در بورس کالا و بورس انرژی از مقدار ۶۸۴ هزار میلیارد ریال در طی سال ۹۱ به مقدار ۸۰۳ هزار میلیارد ریال در طی سال ۹۵ رسیده است که رشدی ۱۷ درصدی را نشان می دهد. ارزش معاملات بورس های کالایی سالانه به طور متوسط ۴ درصد رشد داشته است.

شاخص‌های کلیدی بازار سرمایه در دوره چهار ساله منتهی به پایان سال ۱۳۹۵

وضعیت بازار سرمایه

جدول (۱) شاخص‌های کلیدی بازار سرمایه که نمایانگر وضعیت بازار سرمایه در دوره چهار ساله منتهی به پایان اسفندماه سال ۱۳۹۵ است را نشان می‌دهد که شرح آن به تفصیل در ادامه آمده است:

- **تأمین مالی از طریق بازار سرمایه:** تأمین مالی از رقم ۱۴۳ هزار میلیارد ریال در طی سال ۱۳۹۱، به ۱۲۲۰ هزار میلیارد ریال در طی سال ۱۳۹۵ رسیده است که بیانگر رشد ۷۵۰ درصدی است. انتشار انواع ابزارهای مالی جدید از جمله اوراق اجاره، مباحه و اسناد خزانه اسلامی دولتی و همچنین افزایش ارزش صندوق‌های سرمایه‌گذاری از طریق جذب منابع تأمین مالی باعث این رشد شده است. ارزش تأمین مالی از طریق بازار سرمایه سالانه به طور متوسط ۵۶ درصد رشد داشته است.
- **اندازه بازار:** اندازه (ارزش) بازار از ۲,۴۲۰ هزار میلیارد ریال در ابتدای سال ۱۳۹۲، به ۴۹۰۸ هزار میلیارد ریال در پایان اسفندماه سال ۱۳۹۵ رسیده است که بیانگر ۱۰۳ درصد رشد است. این شاخص حاصلجمع ارزش بازار سهام، اوراق صکوک و اوراق مشتقه است که از حاصلضرب قیمت ورق بهادار در تعداد اوراق منتشره به دست می‌آید. بیش‌ترین افزایش در اندازه بازار مربوط به ارزش سهام پذیرفته‌شده در بورس تهران و فرابورس ایران است. متوسط رشد سالانه ارزش بازار از ابتدای سال ۹۲ تا انتهای سال ۹۵ نیز ۱۹ درصد است.
- **ارزش معاملات:** ارزش معاملات (سهام، اوراق و مشتقه) در بورس تهران، فرابورس ایران، بورس کالا و بورس انرژی از مقدار ۱۰۹۶ هزار میلیارد ریال در طی سال ۹۱ به مقدار ۱۹۰۲ هزار میلیارد ریال در طی سال ۹۵ رسیده است که رشدی ۷۴ درصدی را نشان می‌دهد. ارزش معاملات سالانه به طور متوسط ۱۵ درصد رشد داشته است.
- **ضریب نفوذ بازار سرمایه:** این شاخص که از مجموع تعداد کدهای سهامداری و تعداد صاحبان واحدهای سرمایه‌گذاری صندوق‌ها به دست می‌آید، از قریب به ۶/۵ میلیون نفر در ابتدای سال ۱۳۹۲ به بیش از ۱۱ میلیون نفر تا پایان اسفندماه سال ۱۳۹۵ رسیده و نمایانگر رشد ۷۴ درصدی است. این شاخص یکی از ابعاد مردمی کردن اقتصاد و تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی است. ضریب نفوذ بازار سرمایه سالانه به طور متوسط ۱۵ درصد رشد داشته است.
- **توسعه بازار سرمایه حرفه‌ای:** نهادهای مالی از جمله زیرساخت‌های بسیار مهم توسعه بازار سرمایه محسوب می‌شوند که بر اساس ماده ۲۸ قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران مصوب آذرماه سال ۱۳۸۴ مجلس شورای اسلامی، تأسیس آن‌ها منوط به ثبت نزد سازمان بورس و اوراق بهادار است و فعالیت آن‌ها تحت نظارت این سازمان صورت می‌پذیرد. تعداد این نهادها از ۲۹۹ شرکت در پایان سال ۱۳۹۱، به ۴۸۸ شرکت در اسفندماه سال ۱۳۹۵ رسیده است و رشدی ۶۲ درصدی داشته است.
- **سرمایه‌گذاری خارجی در بازار سرمایه:** سرمایه‌گذاری خارجی در بازار سرمایه کشور در ابتدای سال ۱۳۹۲ حدود ۸۷۸ میلیارد ریال بوده که این رقم در پایان اسفندماه سال ۱۳۹۵ با ۱۳۲۸ درصد رشد به ۱۲,۵۳۸ میلیارد ریال رسیده است. تعداد کدهای سرمایه‌گذاران خارجی ۸۵۸ کد است که ۵۶۲ کد مربوط به سرمایه‌گذاران حقیقی و ۲۹۶ کد مربوط به سرمایه‌گذاران حقوقی است. تعداد کدهای سهامداری خارجی در بورس انرژی ۱۵۰ کد می‌باشد.
- **ارزش معاملات بورس‌های کالایی:** ارزش معاملات در بورس کالا و بورس انرژی از مقدار ۶۸۴ هزار میلیارد ریال در طی سال ۹۱ به مقدار ۸۰۳ هزار میلیارد ریال در طی سال ۹۵ رسیده است که رشدی ۱۷ درصدی را نشان می‌دهد. ارزش معاملات بورس‌های کالایی سالانه به طور متوسط ۴ درصد رشد داشته است.

جدول ۱- شاخص‌های کلیدی بازار سرمایه

ردیف	شاخص	واحد اندازه‌گیری	ابتدای سال ۹۲	اسفندماه** ۱۳۹۵	درصد تغییرات (رشد) نسبت به ابتدای سال ۹۲
۱	میزان تأمین مالی	هزار میلیارد ریال	۱۴۳	۱۲۲۰	۷۵۰٪
۲	اندازه بازار*	هزار میلیارد ریال	۲۰۴۲۰	۴۹۰۸	۱۰۳٪
۳	ارزش معاملات	هزار میلیارد ریال	۱۰۰۹۶	۱۹۰۲	۷۳٪
۴	ضریب نفوذ (مجموع تعداد کدهای سهامداری و دارندگان واحدهای سرمایه‌گذاری)	نفر	۶،۵۳۲،۷۳۰	۱۱،۲۱۸،۰۶۹	۷۱٪
۵	تعداد نهاد مالی	تعداد	۲۹۹	۴۸۸	۶۳٪
۶	سرمایه‌گذاری خارجی در بازار سرمایه	میلیارد ریال	۸۷۸	۱۲،۵۳۸	۱۳۲۸٪

شاخص‌های فوق از مهم‌ترین شاخص‌های توسعه بازار سرمایه هستند که آخرین وضعیت این شاخص‌ها در سال ۱۳۹۱ بیان گردیده است و به دلیل اینکه برای یکسری از شاخص‌های فوق تغییرات و بهبود شاخص در آخرین وضعیت شاخص نمایان است لذا مقدار انتهایی اسفندماه سال ۱۳۹۵ به عنوان عملکرد چهار ساله مطرح گردیده و علاوه بر آن در خصوص شاخص‌های میزان تأمین مالی و ارزش معاملات در ذیل شرح کامل تغییرات ارائه شده است.

*اندازه بازار حاصل جمع ارزش بازار سهام، اوراق صکوک و اوراق مشتقه در بورس تهران و فرابورس ایران است.

**تمامی مقادیر غیر از ضریب نفوذ و تعداد نهادهای مالی مربوط به پایان اسفند ۹۵ است و مقادیر دو عنوان ذکرشده مربوط به ۱۵ اسفند ۹۵ هستند.

شاخص‌های بازار سرمایه

در جدول (۲) شاخص‌های اصلی بازار سرمایه به تفکیک مقاطع زمانی مختلف و همچنین تغییرات و بازدهی آن‌ها نسبت به ابتدای سال ۱۳۹۲ نمایش داده شده است. بازده شاخص کل بورس تهران و فرابورس ایران از ابتدای سال ۱۳۹۲ تا پایان سال ۱۳۹۵ ترتیب ۱۰۳ و ۱۰۷ درصد است. متوسط بازدهی سالانه شاخص کل بورس تهران از ابتدای سال ۹۲ تا انتهای سال ۹۵ مقدار ۱۹ درصد است. این مقدار در شاخص کل فرابورس ایران ۲۰ درصد است. همان‌گونه که مشاهده می‌شود از سال ۹۲ تا ۹۵، بازده متوسط سالانه تمامی شاخص‌ها، بجز شاخص ۳۰ شرکت بزرگ، به طور متوسط بین ۱۷ تا ۲۰ درصد است.

جدول ۲- شاخص‌های بازار سرمایه

نام بورس	نام شاخص	ابتدای سال ۹۲	ابتدای سال ۹۳	ابتدای سال ۹۴	ابتدای سال ۹۵	ابتدای سال ۹۶	تغییر نسبت به ابتدای سال ۹۲	بازده نسبت به ابتدای سال ۹۲	متوسط بازده سالانه
بورس اوراق بهادار تهران	شاخص کل	۳۸،۰۴۱	۷۹،۰۱۵	۶۲،۵۳۲	۸۰،۲۱۹	۷۷،۲۳۰	۳۹،۱۸۹	۱۰۳٪	۱۹٪
	شاخص آزاد شناور	۴۴،۶۲۰	۹۰،۹۷۸	۷۲،۲۱۰	۹۲،۵۵۷	۸۴،۷۲۵	۴۰،۱۰۵	۹۰٪	۱۷٪
	شاخص صنعت	۳۲،۸۹۲	۶۵،۸۳۷	۵۱،۲۹۶	۶۶،۹۹۴	۶۶،۱۰۰	۳۳،۲۰۸	۱۰۰٪	۱۹٪
	شاخص ۳۰ شرکت بزرگ	۲،۰۰۵	۳،۷۶۰	۲،۸۷۷	۳،۳۸۱	۳،۰۹۸	۱،۰۹۳	۵۴٪	۱۱٪
	شاخص ۵۰ شرکت فعال‌تر	۱،۶۱۸	۳،۳۳۶	۲،۵۷۶	۳،۲۵۴	۳،۰۳۵	۱،۴۱۷	۸۸٪	۱۷٪
فرابورس ایران	شاخص کل فرابورس	۴۲۲	۷۷۱	۶۶۸	۸۰۶	۸۷۵	۴۵۳	۱۰۷٪	۲۰٪

ارزش کل بازار سرمایه

در جدول (۳) ارزش کل بازار سرمایه به تفکیک انواع اوراق بهادار یعنی بازار سهام، اوراق مشتقه و اوراق صکوک در طی بازه چهار ساله منتهی پایان سال ۱۳۹۵ نشان داده شده است. رشد چشمگیر ارزش بازار اوراق صکوک و اوراق مشتقه طی چهار سال منتهی به اسفندماه سال ۱۳۹۵ از نکات قابل توجه می‌باشد. این شاخص حاصل جمع ارزش بازار سهام، اوراق صکوک و اوراق مشتقه است که از حاصلضرب قیمت ورق بهادار در تعداد اوراق منتشره به دست می‌آید. اندازه (ارزش) بازار از ۴۲۰.۲ هزار میلیارد ریال در ابتدای سال ۱۳۹۲، به ۴۹۰.۸ هزارمیلیارد ریال در انتهای اسفند ماه سال ۹۵ رسیده است که بیانگر ۱۰۳ درصد رشد است. بیشترین افزایش در اندازه بازار مربوط به ارزش سهام پذیرفته‌شده در بورس تهران و فرابورس ایران است. متوسط رشد سالانه ارزش بازار از ابتدای سال ۹۲ تا انتهای سال ۹۵ نیز ۱۹ درصد است.

- **ارزش بازار اوراق صکوک:** ارزش بازار اوراق صکوک با رشد متوسط سالانه ۸۰ درصد، در پایان سال ۱۳۹۵ به ۴۱۲ هزار میلیارد ریال رسید که این مقدار ۸,۴ درصد از کل ارزش بازار سرمایه را در بر می‌گیرد. انتشار انواع ابزارهای مالی جدید از جمله اوراق اجاره، مرابحه و اسناد خزانه اسلامی دولتی در این دوره باعث رونق بازار اوراق صکوک در این دوره چهار ساله بوده است.
- **ارزش بازار اوراق مشتقه:** بازار اوراق مشتقه در بازار سرمایه ایران بسیار نوپا می‌باشد، ارزش این بازار طی چهار سال اخیر با رشد قابل توجهی همراه بوده است. به طوری که ارزش اوراق مشتقه از حدود هزار میلیارد ریال در سال ۱۳۹۲ به ۴۵ هزار میلیارد ریال در پایان سال ۱۳۹۵ افزایش یافته است.
- **ارزش بازار سهام:** ارزش کل بازار سهام طی دوره چهار ساله منتهی به پایان اسفند ۱۳۹۵ با ۸۷ درصد رشد نسبت به ارزش بازار سهام در سال ۱۳۹۱، به مقدار ۴۴۵۱ هزار میلیارد ریال رسید.

جدول ۳- ارزش کل بازار سرمایه

هزار میلیارد ریال

شرح	ابتدای سال ۹۲	ابتدای سال ۹۳	ابتدای سال ۹۴	ابتدای سال ۹۵	ابتدای سال ۹۶	رشد ۴ ساله	متوسط رشد سالانه
ارزش بازار اوراق صکوک	۳۹	۵۴	۷۲	۱۸۱	۴۱۲	۹۵۶٪	۸۰٪
ارزش اوراق مشتقه	۰	۱	۲	۱۴	۴۵	-	-
ارزش بازار سهام	۲۳۸۱	۵۱۳۱	۴۱۴۰	۴۸۴۱	۴۴۵۱	۸۷٪	۱۷٪
جمع کل	۲۴۲۰	۵۱۸۶	۴۲۱۴	۵۰۳۶	۴۹۰۸	۱۰۳٪	۱۹٪

ارزش معاملات بازار سرمایه

در جدول (۴) ارزش معاملات در بازار سرمایه به تفکیک چهار بورس فعال در بازار سرمایه طی دوره چهار ساله منتهی به پایان سال ۱۳۹۵ نشان داده شده است. ارزش معاملات (سهام، اوراق و مشتقه) در بورس تهران، فرابورس ایران، بورس کالا و بورس انرژی از مقدار ۱۰۹۶ هزار میلیارد ریال در طی سال ۹۱ به مقدار ۱۹۰۲ هزار میلیارد ریال در طی سال ۹۵ رسیده است که رشدی ۷۴ درصدی را نشان می‌دهد. ارزش معاملات سالانه به طور متوسط ۱۵ درصد رشد داشته است.

- **بازار اوراق بهادار:** در جدول (۴) ارزش معاملات کل بازار اوراق بهادار در هر دو بورس اوراق بهادار تهران و فرابورس ایران به تفکیک ارزش معاملات سهام و اوراق ارائه‌شده است. طبق آمار ارائه‌شده در جدول (۴)، ارزش معاملات سهام و اوراق در

هر دو بازار بورس اوراق بهادار تهران و فرابورس ایران با رشد چشمگیری نسبت به پایان سال ۱۳۹۱ همراه بوده است. به طوری که در بازار بورس اوراق بهادار تهران ارزش معاملات سهام ۱۱۲ درصد و ارزش معاملات اوراق ۱۲۲۸ درصد در بازه زمانی چهار ساله (انتهای سال ۹۱ تا انتهای سال ۹۵) رشد داشته‌اند. متوسط رشد سالانه ارزش معاملات سهام و اوراق در بورس اوراق بهادار تهران در دوره مذکور ۲۵ درصد با مقدار ۶۳۸ هزار میلیارد ریال است.

- در پایان سال ۱۳۹۵ ارزش معاملات سهم و اوراق در فرابورس ایران به ترتیب ۹۴ و ۵۰۲ درصد نسبت به انتهای سال ۹۱ رشد داشته‌اند. ارزش معاملات اوراق فرابورس با مقدار ۲۵۹ هزار میلیارد ریال حدود ۵۶ درصد کل معاملات فرابورس را شامل می‌شود. در کل متوسط رشد سالانه ارزش معاملات در فرابورس ایران ۳۳ درصد بوده است.
- **بورس‌های کالایی:** ارزش معاملات بورس‌های کالایی (کالا و انرژی) طی دوره چهار ساله مورد بررسی، از ۶۸۴ هزار میلیارد ریال در سال ۱۳۹۱ به ۸۰۳ هزار میلیارد ریال در سال ۱۳۹۵ رسیده است که رشد ۱۷ درصدی را نشان می‌دهد. از سال ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۵ ارزش معاملات در این بورس‌ها به طور متوسط ۴ درصد رشد داشته‌اند.

جدول ۴- ارزش معاملات در بازار سرمایه

هزار میلیارد ریال

شرح	طی سال ۹۱	طی سال ۹۲	طی سال ۹۳	طی سال ۹۴	طی سال ۹۵	رشد ۴ ساله	متوسط رشد سالانه		
بورس اوراق بهادار تهران	سهام	۲۵۷	۹۶۵	۵۴۴	۴۷۵	۱۱۲٪	۲۱٪		
	اوراق	۷	۱۱	۱۶	۸۷	۱۲۲۸٪	۹۱٪		
	جمع	۲۶۴	۹۷۶	۵۵۹	۵۶۲	۱۴۲٪	۲۵٪		
فرابورس ایران	سهام	۱۰۴	۱۹۲	۱۷۳	۲۴۴	۹۴٪	۱۸٪		
	اوراق	۴۳	۱۰۰	۱۵۹	۲۱۰	۵۰۲٪	۵۷٪		
	جمع	۱۴۷	۲۹۱	۳۳۲	۴۵۳	۲۱۴٪	۳۳٪		
کل بازار اوراق بهادار	سهام	۳۶۱	۱،۱۵۷	۷۱۷	۷۱۹	۱۰۷٪	۲۰٪		
	اوراق	۵۰	۱۱۰	۱۷۵	۲۹۶	۶۰۴٪	۶۳٪		
	جمع	۴۱۱	۱،۲۶۷	۸۹۲	۱،۰۱۵	۱۰۹۹	۱۶۷٪	۲۸٪	
بورس‌های کالایی	کالا (فیزیکی)	۳۱۵	۴۲۸	۴۰۲	۲۹۷	۱۸٪	۴٪		
	انرژی (فیزیکی)	۰	۴	۱۳	۱۵	۲۳	-		
	اوراق مشتقه	۳۶۹	۲۱۰	۱۷۶	۱۷۵	۴۰۹	۱۱٪	۳٪	
	جمع	۶۸۴	۶۴۲	۵۹۱	۴۸۷	۸۰۳	۱۷٪	۴٪	
جمع کل بازارها	۱،۰۹۶	۱،۹۰۹	۱،۴۸۳	۱۵۰۲	۱۹۰۲	۷۴٪	۱۵٪		

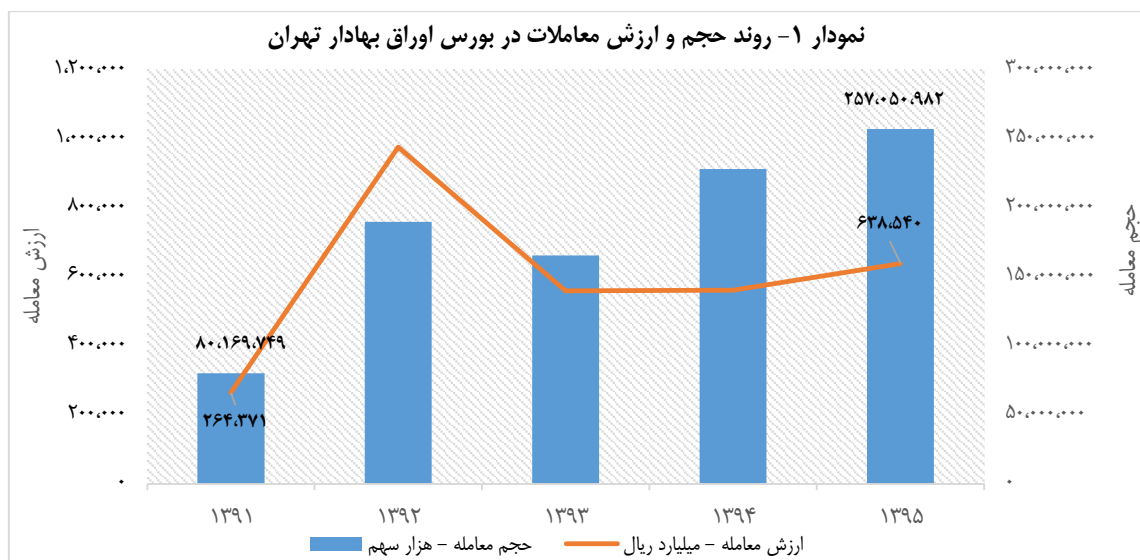
آمار معاملات در بورس تهران

آمار معاملات در بورس اوراق بهادار تهران به تفکیک بازارهای مختلف آن در جدول (۵) ارائه شده است. همان طور که مشاهده می‌شود، در تمامی بازارها در بورس اوراق بهادار تهران شاهد رشد چشمگیر آمار معاملات در دوره چهار ساله منتهی به پایان سال ۱۳۹۵ هستیم.

جدول ۵- آمار معاملات در بورس اوراق بهادار تهران

رشد ۴ ساله	طی سال ۹۵	طی سال ۹۴	طی سال ۹۳	طی سال ۹۲	طی سال ۹۱	نام نوع بازار	
۱۱۷۴/۲٪	۹۲.۵۲۴	۸۷.۹۹۲	۱۵۶۷۸	۱۰.۷۴۲	۷.۲۶۲	بازار اوراق بدهی	حجم معامله - هزار سهم
۵۳۱۲۴/۸٪	۳.۳۷۱.۱۲۵	۵۷.۱۷۷	۱۶۶.۴۷۲	۱۳.۶۸۳	۶.۳۳۴	بازار اوراق مشتقه	
۱۷۳/۶٪	۱۵۸.۳۱۱.۰۱۴	۱۵۶.۴۳۹.۶۳۲	۱۱۴.۱۶۳.۳۹۵	۱۱۹.۱۲۶.۴۶۶	۵۷.۸۱۹.۸۲۳	بازار اول	
۳۲۲/۶٪	۹۴.۴۰۲.۰۴۴	۷۱.۳۵۸.۴۸۷	۵۱.۰۲۱.۰۵۲	۷۰.۵۶۲.۳۷۷	۲۲.۳۳۶.۳۳۱	بازار دوم	
-	۹۷۴.۲۷۵	۱۴۶.۳۵۲	۱۳۲.۷۰۴	۸۰.۶۲۰	-	بازار صندوق‌های سرمایه‌گذاری قابل معامله در بورس	
۱۱۸۲/۵٪	۹۳.۱۳۲	۸۶.۶۲۶	۱۵۶۷۶	۱۰.۷۴۷	۷.۲۶۲	بازار اوراق بدهی	ارزش معامله - میلیارد ریال
۶۱/۲٪	۶۰	۱۲	۲۱	۴	۳۷	بازار اوراق مشتقه	
۸۰/۶٪	۳۳۷.۳۴۳	۳۰۷.۱۲۶	۳۱۳.۰۰۸	۵۲۸.۳۳۴	۱۸۱.۲۸۷	بازار اول	
۱۷۷/۹٪	۲۱۰.۵۹۳	۱۶۶.۴۹۷	۲۲۹.۵۱۴	۴۳۵.۸۶۴	۷۵.۷۸۵	بازار دوم	
-	۷.۴۱۲	۱.۳۴۶	۱.۱۳۳	۷۷۰	-	بازار صندوق‌های سرمایه‌گذاری قابل معامله در بورس	
۴۹۳/۸٪	۲۸.۲۳۶	۲۶.۱۱۰	۱۴.۷۶۸	۸.۴۶۹	۴.۷۵۵	بازار اوراق بدهی	تعداد معامله
۳۶۵/۹٪	۲.۳۲۰	۱.۴۹۸	۱۶.۶۸۸	۱.۲۸۳	۴۹۸	بازار اوراق مشتقه	
۱۶۶/۱۰٪	۸.۳۵۳.۲۶۰	۷.۸۲۳.۹۹۷	۷.۱۲۶.۷۱۴	۹.۹۲۹.۱۴۵	۳.۱۳۹.۸۲۹	بازار اول	
۲۶۱/۴٪	۷.۱۶۲.۸۲۱	۵.۹۷۳.۳۹۶	۵.۶۴۴.۳۲۴	۶.۸۹۸.۳۳۹	۱.۹۸۱.۸۸۱	بازار دوم	
-	۲۹.۲۰۱	۱۷.۶۷۹	۴.۶۰۲	۸۰.۶۸	-	بازار صندوق‌های سرمایه‌گذاری قابل معامله در بورس	
۲۲۰٪	۲۵۷.۰۵۰.۹۸۲	۲۲۸.۰۸۹.۶۴۰	۱۶۵.۴۹۹.۳۰۱	۱۸۹.۷۹۳.۸۸۹	۸۰.۱۶۹.۷۴۹	حجم معامله - هزار سهم	
۱۴۱٪	۶۳۸.۵۴۰	۵۶۱.۶۰۷	۵۵۹.۳۵۲	۹۷۵.۷۱۹	۲۶۴.۳۷۱	ارزش معامله - میلیارد ریال	
۲۰۴٪	۱۵.۵۷۵.۸۳۸	۱۳.۸۴۲.۶۸۰	۱۲.۸۰۷.۰۹۶	۱۶.۸۴۵.۳۰۴	۵.۱۲۶.۹۶۳	تعداد معامله	

در نمودار (۱) روند مجموع حجم و ارزش معاملات در تمامی بازارهای بورس اوراق بهادار تهران نشان داده شده است.

همان طور که در نمودار (۱) مشاهده می‌شود حجم و ارزش معاملات در بورس اوراق بهادار تهران طی دوره چهار ساله روند صعودی داشته است. بیشترین مقدار حجم معاملات مربوط به سال ۱۳۹۵ با ۲۵۷ میلیارد سهم و بیشترین ارزش معاملات در سال ۱۳۹۲ با ۹۷۶ هزار میلیارد ریال است. حجم معاملات با ۲۲۰ درصد رشد از ۸۰ میلیارد سهم در پایان سال ۱۳۹۱ به ۲۵۷

میلیارد سهم در پایان سال ۱۳۹۵ رسید. ارزش معاملات در بورس اوراق بهادار تهران نیز در مدت مشابه با ۱۴۱ درصد رشد به ۶۳۸ هزار میلیارد ریال در پایان سال ۱۳۹۵ رسید.

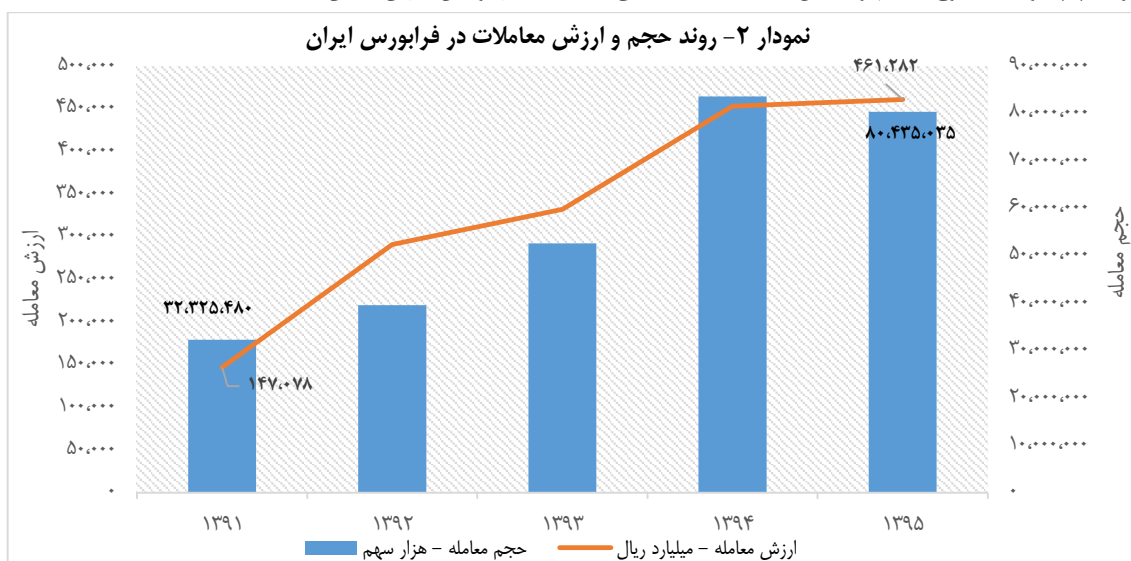
آمار معاملات در فرابورس ایران

آمار معاملات در فرابورس ایران به تفکیک بازارهای مختلف آن در جدول (۶) ارائه شده است. همان طور که مشاهده می شود، در اکثر انواع بازارها در فرابورس ایران شاهد رشد چشمگیر آمار معاملات در دوره چهار ساله منتهی به پایان سال ۱۳۹۵ هستیم.

جدول ۶- آمار معاملات در فرابورس ایران

رشد ۴ ساله	طی سال ۹۵	طی سال ۹۴	طی سال ۹۳	طی سال ۹۲	طی سال ۹۱	نام نوع بازار	
۳۹۸۳/۳٪	۱۸۱۴.۲۸۷	۱.۳۵۸.۴۹۷	۲۶۹.۳۵۵	۱۹۸.۱۲۱	۴۴.۴۳۲	بازار ابزارهای نوین مالی	حجم معامله - هزار سهم
۲۷۹/۰٪	۱۴۸۰۰.۸۹۰	۱۱.۹۳۷.۷۱۶	۹۶۰۸.۰۷۰	۶.۱۲۵.۸۴۲	۳.۹۰۵.۳۳۹	بازار اول	
۱۱۷/۴٪	۲۵.۷۹۲.۲۷۶	۳۱.۶۹۳.۴۷۹	۱۶.۲۱۵.۹۷۵	۱۵.۰۹۲.۱۶۱	۱۱.۸۶۲.۵۹۵	بازار دوم	
-۸/۳٪	۶.۳۲۹.۹۶۰	۱۱.۱۵۲.۲۸۹	۳.۷۲۲.۰۸۴	۵.۱۷۱.۳۱۹	۶.۹۰۲.۹۱۶	بازار سوم	
۲۲۹/۶٪	۳۱.۶۷۷.۷۵۴	۲۷.۵۲۴.۸۱۳	۲۲.۸۶۲.۸۸۶	۱۳.۰۴۳.۹۲۷	۹.۶۱۰.۱۹۸	بازار پایه	
-	۱۹.۸۶۹	-	-	-	-	شرکت های کوچک و متوسط	
۵۷۹/۶٪	۲۸۲.۱۷۶	۲۲۲.۲۶۴	۱۵۸.۱۳۴	۹۲.۹۸۴	۴۱.۵۱۹	بازار ابزارهای نوین مالی	ارزش معامله - میلیارد ریال
۱۴۰/۶٪	۳۳.۱۱۷	۳۳.۵۸۲	۳۰.۹۲۵	۲۵.۰۹۶	۱۳.۷۶۷	بازار اول	
۱۷۴/۲٪	۹۵.۵۳۳	۸۴.۳۳۳	۵۷.۳۵۵	۱۱۷.۷۵۱	۳۴.۸۳۷	بازار دوم	
-۶۷/۵٪	۹.۶۷۵	۲۳.۹۶۶	۴۸.۸۳۴	۳۰.۴۸۴	۲۹.۷۷۸	بازار سوم	
۴۸/۴٪	۴۰.۳۳۹	۸۹.۳۴۸	۳۷.۱۹۹	۲۴.۹۳۳	۲۷.۱۷۸	بازار پایه	
-	۴۴۲	-	-	-	-	شرکت های کوچک و متوسط	
۷۸/۵٪	۹۶۷.۰۴۱	۱.۱۶۶.۴۴۲	۱.۱۷۸.۹۲۵	۸۱۴.۰۳۱	۵۴۱.۷۶۷	بازار ابزارهای نوین مالی	تعداد معامله
۲۴۹/۶٪	۱.۲۰۹.۲۴۲	۸۹۱.۲۹۷	۱.۲۸۷.۷۳۴	۱.۲۲۱.۹۱۰	۳۴۵.۸۶۲	بازار اول	
۳۶۴/۲٪	۴.۰۳۰.۵۷۶	۳.۰۲۳.۷۶۶	۲.۳۲۷.۷۰۴	۲.۳۲۳.۰۲۵	۸۶۸.۳۱۴	بازار دوم	
-۵۰/۲٪	۱۱.۲۶۸	۳۷.۷۱۰	۸.۱۰۹	۱۹.۳۲۱	۲۲.۶۲۵	بازار سوم	
-۶/۲٪	۲۳۸.۷۹۹	۲۷۲.۹۵۲	۳۴۹.۹۳۵	۵۹۳.۰۵۱	۲۵۴.۷۰۹	بازار پایه	
-	۶۴۱	-	-	-	-	شرکت های کوچک و متوسط	
۱۴۸/۸٪	۸۰.۴۳۵.۰۳۵	۸۳.۶۶۶.۸۶۴	۵۲.۶۷۸.۳۶۹	۳۹.۶۳۱.۳۷۱	۳۲.۳۲۵.۴۸۰	حجم معامله - هزار سهم	
۲۱۳/۶٪	۴۶۱.۲۸۲	۴۵۳.۴۹۳	۳۳۲.۴۴۷	۲۹۱.۲۴۸	۱۴۷.۰۷۸	ارزش معامله - میلیارد ریال	
۲۱۷/۶٪	۶.۴۵۷.۵۶۷	۵.۳۹۲.۱۶۷	۵.۱۵۲.۳۹۷	۴.۹۷۱.۳۳۸	۲.۰۳۳.۲۷۷	تعداد معامله	

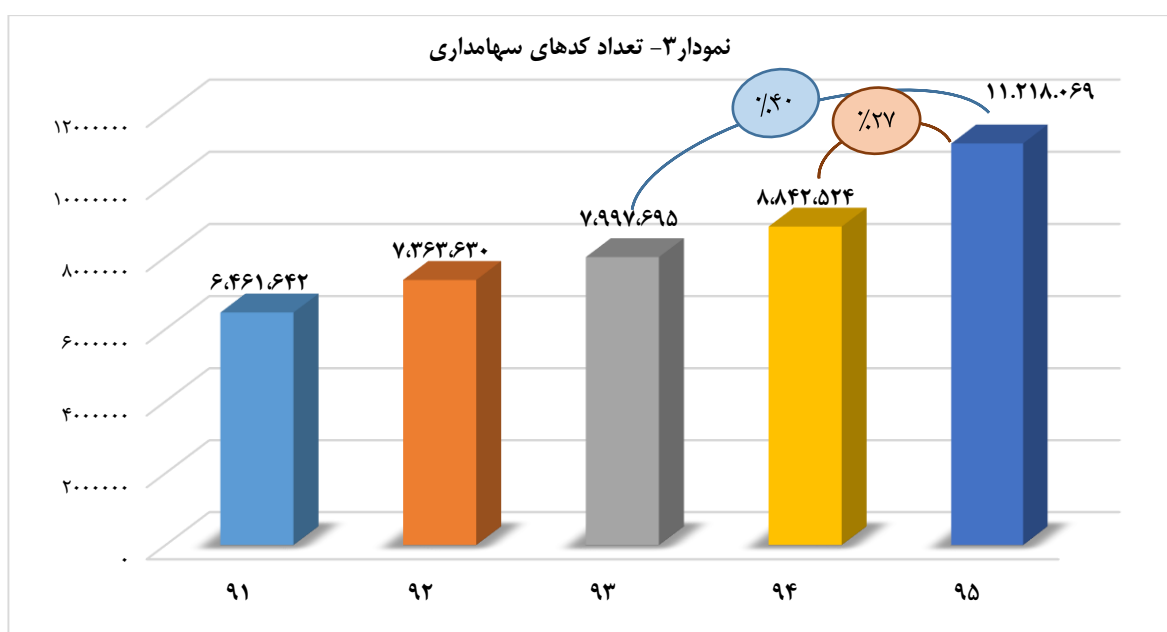
در نمودار (۲) روند مجموع حجم و ارزش معاملات در تمامی بازارهای فرابورس ایران نشان داده شده است.

حجم و ارزش معاملات در فرابورس ایران طی دوره چهار ساله روند صعودی داشته است. حجم معاملات با ۱۴۹ درصد رشد از ۳۲ میلیارد سهم در طی سال ۱۳۹۱ به ۸۰ میلیارد سهم در طی سال ۱۳۹۵ رسید. ارزش معاملات در فرابورس ایران نیز در مدت مشابه با ۲۱۴ درصد رشد به ۴۶۱ هزار میلیارد ریال در طی سال ۱۳۹۵ رسید. بیشترین حجم و ارزش معاملات در فرابورس ایران در سال ۱۳۹۴ بوده است.

ضریب نفوذ بازار سرمایه

این شاخص که از مجموع تعداد کدهای سهامداری و تعداد صاحبان واحدهای سرمایه‌گذاری صندوق‌ها به دست می‌آید، از قریب به ۶/۵ میلیون نفر در ابتدای سال ۱۳۹۲ به بیش از ۱۱ میلیون نفر تا پایان اسفندماه سال ۱۳۹۵ رسیده و نمایانگر رشد ۷۴ درصدی است. این شاخص یکی از ابعاد مردمی کردن اقتصاد و تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی است. ضریب نفوذ بازار سرمایه سالانه به طور متوسط ۱۵ درصد رشد داشته است. در نمودار (۳) تعداد کل کدهای سهامداری طی دوره ابتدای سال ۱۳۹۲ تا پایان سال ۱۳۹۵ نشان داده شده است.

آمار تأمین مالی

در جدول (۷) آمار تأمین مالی به تفکیک تأمین مالی در بازار و همچنین تأمین مالی از طریق نهادهای مالی تحت نظارت طی دوره چهار ساله منتهی به پایان سال ۱۳۹۵ نشان داده شده است. لازم به ذکر است که جدول (۷) آمار تأمین مالی از طریق بازار سرمایه را نشان می‌دهد و محل مصرف وجوه تأمین مالی شده به دلیل نبود سیستم جامع اقتصادی جهت پایش مصرف وجوه، مدنظر قرار نگرفته شده است. در مجموع تأمین مالی از رقم ۱۴۳ هزار میلیارد ریال در طی سال ۱۳۹۱، به ۱۲۲۰ هزار میلیارد ریال در طی سال ۱۳۹۵ رسیده است که بیانگر رشد ۷۵۰ درصدی است. انتشار انواع ابزارهای مالی جدید از جمله اوراق اجاره، مباحه و اسناد خزانه اسلامی دولتی و همچنین افزایش ارزش صندوق‌های سرمایه‌گذاری از طریق جذب منابع تأمین مالی باعث این رشد شده است. ارزش تأمین مالی از طریق بازار سرمایه سالانه به طور متوسط ۵۶ درصد رشد داشته است.

بیشترین رشد متوسط سالانه مربوط به ارزش صندوق‌های سرمایه‌گذاری است که ۱۴۲ درصد را نشان می‌دهد. عرضه اولیه سهم در بورس و فرابورس به متوسط ۱۸ درصد کاهش یافته است که علت آن واگذاری بخش زیادی از شرکت‌های سهامی عام بزرگ دولتی به بخش خصوصی طبق اصل ۴۴ قانون اساسی جمهوری اسلامی در سال‌های ۱۳۹۲ و ۱۳۹۴ است. کاهش این عرضه‌ها در سال‌های بعدی باعث رشد منفی متوسط سالانه شده است.

- **بازار اولیه و ثانویه:** تأمین مالی از محل تأسیس شرکت‌های سهامی عام با ۱۱۵٫۳ درصد طی چهار سال از ۲٫۵۵۵ میلیارد ریال در پایان سال ۱۳۹۱ به ۵٫۵۰۰ میلیارد ریال در پایان سال ۱۳۹۵ رسیده است. تأمین مالی از محل افزایش سرمایه شرکت‌های سهامی عام با ۱۱۲٫۲۲۳ میلیارد ریال افزایش نسبت به پایان سال ۱۳۹۱ به رقم قابل توجه ۲۲۶٫۱۷۳ میلیارد ریال در پایان سال ۱۳۹۵ رسیده است. در زمینه تأمین مالی از محل انتشار انواع ابزارهای تأمین مالی نیز طی سال‌های اخیر شاهد رشد چشمگیر ۱۶۱۷ درصدی تأمین مالی از این محل بوده‌ایم.

جدول ۷- آمار تأمین مالی در بازار سرمایه

ارقام به میلیارد ریال

نوع بازار	عنوان	طی سال ۹۱	طی سال ۹۲	طی سال ۹۳	طی سال ۹۴	طی سال ۹۵	رشد ۴ ساله	متوسط رشد سالانه
بازار اولیه و ثانویه	تأسیس شرکت‌های سهامی عام	۲٫۵۵۵	۱٫۵۰۰	۳٫۰۰۰	۳٫۷۰۰	۵٫۵۰۰	۱۱۵٫۳٪	۳۱٫۲٪
	افزایش سرمایه شرکت‌های سهامی عام (مجوزهای ارائه شده)*	۱۱۳٫۹۵۰	۲۴۳٫۹۲۰	۲۷۳٫۹۶۹	۳۱۱٫۲۶۲	۲۲۶٫۱۷۳	۹۸٫۵٪	۱۸٫۱٪
	انتشار انواع ابزارهای تأمین مالی	۱۷٫۰۲۹	۲۱٫۱۸۲	۳۷٫۷۳۰	۱۴۸٫۰۱۴	۲۹۲٫۳۸۰	۱۶۱۷٫۰٪	۹۰٫۷٪
	عرضه اولیه سهام شرکت‌ها در بورس و فرابورس	۳٫۵۲۶	۲۱٫۹۶۵	۳٫۳۰۰	۱۰٫۴۰۸	۳٫۵۹۳	۱٫۶٪	-۱۷٫۵٪
	جمع تأمین مالی بازار اولیه و ثانویه	۱۳۷٫۰۷۰	۲۸۸٫۵۶۷	۳۱۷٫۹۹۹	۴۷۳٫۳۸۴	۵۲۷٫۶۴۶	۲۸۴٫۹٪	۳۴٫۳٪
نهادهای مالی	افزایش ارزش صندوق‌ها نسبت به ابتدای سال	۵٫۳۲۰	۱۲٫۹۰۰	۳۳٫۳۰۰	۵۵۶٫۴۵۶	۶۸۲٫۷۱۳	۱۲۷۳۳٫۰٪	۱۴۲٫۲٪
	سایر نهادهای مالی**	۱۰٫۱۸۱	۴٫۱۱۵	۴٫۶۶۹	۴٫۳۲۹	۱۰۰۰۹۵	۷۵۴٫۸٪	۲۶٫۲٪
	جمع تأمین مالی نهادهای مالی	۶٫۵۰۱	۱۷٫۰۱۵	۳۷٫۹۶۹	۵۶۰٫۷۸۵	۶۹۲٫۸۰۸	۱۰۵۵۶٫۹٪	۱۲۷٫۶٪
	جمع کل	۱۴۳٫۵۷۱	۳۰۵٫۵۸۲	۳۵۵٫۹۶۸	۱۰۰۳۴٫۱۶۹	۱۰۲۲۰٫۴۵۴	۷۵۰٫۱٪	۵۶۰٪

*: مبلغ ثبت‌شده افزایش سرمایه شرکت‌های سهامی عام، در سال ۹۵ مبلغ ۲۸۹٫۱۸۳ میلیارد ریال بوده است.

** : تأمین مالی سایر نهادهای مالی شامل تأسیس و افزایش سرمایه سایر نهادهای مالی شامل شرکت‌های سیدگردان، مشاور سرمایه‌گذاری، تأمین سرمایه و پردازش اطلاعات مالی بوده است. اطلاعات سال‌های ۸۸ و ۸۹ صرفاً برای تأسیس ارائه شده است.

- **نهادهای مالی:** طی دوره چهار ساله منتهی به پایان سال ۱۳۹۵، ارزش صندوق‌ها رشد قابل توجهی داشته است، به طوری که ارزش این صندوق‌ها از ۵,۳۲۰ میلیارد ریال در پایان سال ۱۳۹۱ به ۶۸۲,۷۱۳ میلیارد ریال در پایان سال ۱۳۹۵ رسید. در جدول (۸) آمار انتشار انواع ابزارهای تأمین مالی به شور خلاصه نمایش داده شده است. در طول این دوره شاهد رشد چشمگیر انتشار و معاملات اوراق صکوک بوده‌ایم، به طوری که در این دوره انواع اوراق شامل اوراق مشارکت، اجاره، مباحه و اسناد خزانه توسط دولت منتشر شدند که با استقبال تأمین‌کنندگان مالی روبه‌رو شد. در سال ۱۳۹۵ در مجموع ۲۹۲,۳۸۰ میلیارد ریال انواع ابزارهای مالی دولتی و غیردولتی منتشر شد که نسبت به سال ۹۱ رشد ۱۶۱۶ درصدی و نسبت به سال ۱۳۹۴ رشد ۹۸ درصدی را نشان می‌دهد. اوراق خزانه اسلامی با ۱۳۰,۰۰۰ میلیارد ریال بیش‌ترین سهم را در اوراق منتشره سال ۱۳۹۵ دارد. جدول ۸- آمار انتشار انواع ابزارهای تأمین مالی در بازار سرمایه

ارقام به میلیارد ریال

نوع بازار	عنوان	سال ۹۱	سال ۹۲	سال ۹۳	سال ۹۴	سال ۹۵
انتشار انواع ابزارهای تأمین مالی	انتشار اوراق بهادار بدهی با مجوز سازمان بورس*	۵,۳۸۹	۱۲,۳۱۲	۱۶,۰۵۷	۹۶,۶۷۵	۱۶,۵۹۸
	انتشار اوراق سلف موازی استاندارد	۰	۰	۸۳۳	۱۰,۸۲۷	۳۷,۹۸۹
	اوراق مشارکت دولت، شهرداری‌ها و بانک‌ها**	۳,۶۰۰	۲,۶۰۰	۹,۰۰۰	۱۳,۴۹۲	۲۴,۰۰۰
	گواهی سپرده سرمایه‌گذاری عام و خاص***	۳,۶۰۰	۰	۵۰۰	۰	۳۱,۰۰۰
	اوراق مشارکت شرکت ملی نفت****	۰	۰	۰	۵۰,۰۰۰	۰
	اوراق اجاره دولتی*****	۰	۰	۰	۵,۰۰۰	۲۲,۵۰۰
	اوراق مباحه دولتی*****	۰	۰	۰	۰	۲۰,۰۰۰
	اسناد خزانه اسلامی*****	۰	۰	۰	۵۰,۰۰۰	۱۳۰,۰۰۰
	امتیاز تسهیلات مسکن*****	۴,۴۴۰	۶,۲۷۰	۱۱,۳۴۰	۹,۰۲۰	۱۰,۲۹۳
	جمع	۱۷,۰۲۹	۲۱,۱۸۲	۳۷,۷۳۰	۱۴۸,۰۱۴	۲۹۲,۳۸۰

* اوراق بهادار بدهی شامل اوراق مشارکت، اجاره، مباحه، سفارش ساخت و رهنی است که مجوز انتشار آن‌ها توسط سازمان بورس صادر شده است.

** اطلاعات اوراق مشارکت دولت، شهرداری‌ها و بانک‌ها و گواهی سپرده سرمایه‌گذاری عام و خاص مربوط به آغاز معاملات ثانویه اوراق مذکور از طریق بورس و فرابورس می‌باشد که عرضه اولیه آن‌ها از طریق شبکه بانکی انجام شده است.

*** عرضه اولیه اوراق مشارکت شرکت ملی نفت ایران از طریق بازار سرمایه بر اساس بند ک تبصره ۲ قانون بودجه سال ۱۳۹۴ به مبلغ ۵۰۰۰۰ میلیارد ریال در تاریخ ۹۴/۱۲/۲۵ انجام شده است.

**** عرضه اولیه اوراق اجاره دولت بر اساس بند ک تبصره ۶ قانون بودجه سال ۱۳۹۴ به مبلغ ۵۰۰۰ میلیارد ریال در تاریخ ۹۴/۱۲/۲۶ انجام شده است. همچنین در سال ۹۵ مبلغ ۲۰,۰۰۰ میلیارد ریال اوراق اجاره دولت برای تسویه بدهی‌های وزارت آموزش و پرورش و مبلغ ۱,۵۰۰ میلیارد ریال اوراق اجاره دولت برای تسویه بدهی‌های وزارت علوم، تحقیقات و فناوری نیز منتشر و به طلبکاران وزارتخانه‌های مذکور واگذار گردیده، که به دلیل عدم شروع معاملات ثانویه آن در آمار لحاظ نگردیده است.

***** عرضه اولیه اوراق مباحه دولت بر اساس تبصره ۳۶ قانون بودجه سال ۱۳۹۵ به مبلغ ۱۰,۰۰۰ میلیارد ریال در تاریخ ۹۵/۰۷/۱۹ انجام شده است. ***** از مبلغ ۳۰,۰۰۰ میلیارد ریال اسناد خزانه اسلامی بودجه ۹۳ مبلغ ۱۰,۰۰۰ میلیارد ریال منتشر و در تاریخ ۹۴/۱۲/۲۳ سررسید شد. از مبلغ ۵۰,۰۰۰ میلیارد ریال اسناد خزانه بودجه ۹۴، عرضه مبلغ ۴۰,۰۰۰ میلیارد ریال در چهار مرحله هر یک به مبلغ ۱۰,۰۰۰ میلیارد ریال با سررسیدهای ۲۱/۰۶/۹۵، ۲۱/۰۷/۹۵، ۲۱/۰۸/۹۵ و ۲۱/۰۹/۹۵ در بهمن‌ماه سال ۱۳۹۴ در بازار فرابورس ایران انجام شده که کل مبلغ ۴۰,۰۰۰ میلیارد ریال آن سررسید گردیده است. همچنین مبلغ ۱۰,۰۰۰ میلیارد ریال اسناد خزانه بودجه ۹۴، با سررسید ۹۵/۱۲/۲۵ در تیرماه سال ۱۳۹۵ در بازار فرابورس ایران عرضه شده است. در شهریور، مهر، آبان و بهمن‌ماه سال جاری نیز مبلغ ۷۵,۰۰۰ میلیارد ریال اسناد خزانه در پنج مرحله هر یک به مبلغ ۱۵,۰۰۰ میلیارد ریال با سررسیدهای ۹۶/۰۵/۲۰، ۹۶/۰۵/۲۳، ۹۶/۰۶/۱۳، ۹۶/۰۷/۰۳ و ۹۶/۰۷/۰۳ در فرابورس ایران عرضه شده است. در سال ۹۵ اسناد خزانه اسلامی کوتاه مدت به ارزش ۴۵,۰۰۰ میلیارد ریال در بازار فرابورس عرضه شده است.

***** ارزش معاملات امتیاز تسهیلات مسکن به عنوان معیار تأمین مالی از این طریق در نظر گرفته شد.

مانده اوراق در پایان اسفندماه سال ۱۳۹۵ در جدول (۹) خلاصه شده است. در مجموع مانده اوراق منتشره توسط دولت در انتهای سال ۹۵، ۲۴۱،۹۹۵ میلیارد ریال است که ۳۱ درصد آن به صورت اسناد خزانه اسلامی است. مانده کل اوراق در سال ۱۳۹۵، ۳۳۲،۵۲۸ میلیارد ریال است.

جدول ۹- مانده اوراق منتشره در بازار سرمایه

میلیارد ریال

شرح	مشارکت	اجاره	سلف	مراجعه	اسناد خزانه اسلامی	معاملات ثانویه اوراق مشارکت شهرداری‌ها و دولت	جمع اوراق بهادار دولتی	انتشار و معامله ثانویه اوراق بهادار شرکتی	جمع کل بازار اوراق بدهی
پایان سال ۹۴	۵۰،۰۰۰	۵،۰۰۰	۰	۰	۴۰،۰۰۰	۲۶،۳۹۵	۱۲۱،۳۹۵	۵۵،۴۲۰	۱۷۶،۸۱۵
پایان سال ۹۵	۵۰،۰۰۰	۴۹،۰۰۰	۰	۲۰،۰۰۰	۷۵،۰۰۰	۴۷،۹۹۵	۲۴۱،۹۹۵	۹۰،۵۳۳	۳۳۲،۵۲۸

تحولات بازار سرمایه در دوره چهار ساله منتهی به پایان سال ۱۳۹۵

مهم‌ترین اقدامات و تحولات صورت گرفته در بازار سرمایه در دوره ابتدای سال ۱۳۹۲ تا پایان سال ۱۳۹۵ که با هدف حمایت از حقوق سرمایه‌گذاران، ساماندهی، حفظ و توسعه بازار شفاف، منصفانه و کارآی اوراق بهادار و نظارت بر حسن اجرای قانون بازار اوراق بهادار در کشور صورت پذیرفته است، به شرح ذیل می‌باشد:

توسعه مکانیزم قیمت تضمینی بجای خرید تضمینی

موضوع قیمت تضمینی در سال‌های اخیر همواره برای دولت بار سنگین مالی در پی داشته است، درعین حال بخش کشاورزی با عدم کارایی و بهره‌وری و دشواری‌ها در دستیابی به شبکه وسیعی از خریداران مواجه بود که عدالت را میان کشاورزان، دولت و مصرف‌کننده واقعی تضعیف می‌کرد. در مکانیزم کشف قیمت تضمینی بورس کالا، قیمت پایه بر اساس نرخ مصوب دولت از سوی عرضه‌کننده و بر اساس حراج قیمتی در سامانه معاملات درج و پس از رقابت میان عرضه و تقاضا به قیمت تعادلی کشف قیمت می‌شود. در این مکانیزم به دلیل وجود بازارگردان، در عمل امکان نوسان‌های غیر واقعی و خارج از عرف بازار با واسطه‌گری‌های کاذب و متضاد با شفاف‌سازی وجود نداشته و از طرفی دولت در این مکانیزم کشف قیمت نیز متحمل هیچ هزینه‌ای نخواهد شد. این طرح در سال ۱۳۹۴ به صورت پایلوت در استان خوزستان و کرمانشاه اجرایی شد و در نهایت در سال ۱۳۹۵ جو و ذرت به طور عمومی با مکانیزم قیمت تضمینی در بورس عرضه گردید.

تبدیل به اوراق بهادار کردن بدهی‌های دولت

در این راستا می‌توان به آغاز معاملات ثانویه اوراق اجاره دولتی در ابتدای سال ۱۳۹۵، عرضه اولیه اوراق اسناد خزانه اسلامی مجموعاً به ارزش ۱۸۰ هزار میلیارد ریال، انتشار اوراق سلف موازی استاندارد گندم، انتشار اوراق مربحه و اوراق مشارکت اشاره کرد.

راه‌اندازی بازار معاملات اوراق مشتقه

اوراق مشتقه (Derivatives Securities) ابزارهای مالی نوین و پرکاربرد در زمینه پوشش ریسک در سرمایه‌گذاری هستند، دو نوع خاص از این ابزارها قراردادهای آتی (Futures) و اختیار معامله (Options) هستند که در بازارهای مختلف دنیا جهت پوشش ریسک سرمایه‌گذاری به طور عموم مورد استفاده قرار می‌گیرد. این ابزارها به دارندگان آن این فرصت را می‌دهد که خود را در مقابل نوسانات قیمت به عنوان ریسک بازار بیمه کنند. معاملات قراردادهای اختیار معامله (خرید و فروش) به عنوان مهم‌ترین ابزار مشتقه در تاریخ ۲۴ آذرماه ۱۳۹۵ در بورس‌های کالا و تهران بر روی نمادهای سهام شرکت‌ها و سکه طلا آغاز شد.

راه‌اندازی بازار نقد سکه طلا با ابزار گواهی سپرده کالایی

راه‌اندازی معاملات آنلاین گواهی سپرده کالایی سکه طلا که همان حکم معاملات نقدی سکه را دارد، بستری برای انجام این معاملات در سایر محصولات قابل معامله در بورس کالای ایران شامل محصولات کشاورزی، صنعتی و معدنی، محصولات پتروشیمی و فرآورده‌های نفتی فراهم کرده است. سبد معاملات سکه طلا در بورس کالا با امکان انجام معاملات آتی سکه، گواهی سپرده سکه که حکم معاملات نقدی سکه به صورت آنلاین در سامانه برخط سهام را دارد و معاملات قرارداد اختیار سکه کامل شده است. لازم به ذکر است ارزش معاملات گواهی سپرده کالایی سکه طلا ۴۱/۷ میلیارد ریال می‌باشد.

ایجاد امکان تأمین مالی شرکت‌ها از طریق بورس‌های کالایی با ابزار سلف موازی استاندارد بجای پیش‌فروش

با تعیین معیارهایی جهت بررسی شرایط اعتباری شرکت‌های متقاضی انتشار اوراق سلف موازی استاندارد، به تحلیل و بررسی درخواست‌های انتشار سلف و وضعیت متقاضی بر اساس معیارهای مذکور پرداخته می‌شود. در همین راستا ایجاد امکان تأمین مالی بلندمدت نیروگاه‌های فعال در حوزه صنعت برق از طریق انتشار اوراق سلف موازی استاندارد، فراهم آوردن امکان تأمین مالی

شرکت ملی نفت ایران برای محصول نفت کوره ۳۸۰ سانتی استوک و پیگیری امور مربوط به درج و انتشار اوراق سلف موازی استاندارد تأمین مالی برق، نفت و فرآورده‌های نفتی در بورس انرژی فراهم آمده است.

انتشار اوراق سلف برق سنجدج مپنا، گندم بازرگانی دولتی ایران، اوره پتروشیمی شیراز، اوره پتروشیمی پردیس، تیر آهن ذوب آهن، کنسانتره سنگ آهن گل گهر، سیمان سپاهان، سنگ آهن چادرملو و پی وی سی پتروشیمی آبادان پس از دریافت تضامین لازم توسط شرکت سمات، عرضه اولیه اوراق سلف موازی استاندارد برق نیروگاه سنجدج و انتشار امید نامه سلف موازی استاندارد برق شرکت تدبیرسازان سرآمد، از جمله موارد تأمین مالی از طریق بورس‌های کالایی و با ابزار سلف موازی استاندارد می‌باشد.

➤ راه‌اندازی بازار شرکت‌های کوچک و متوسط (شرکت‌های نوپا و دانش بنیان)

با تدوین، تصویب و ابلاغ دستورالعمل اجرایی نحوه انجام معاملات سهام و حق تقدم خرید سهام در بازار شرکت‌های کوچک و متوسط فرابورس ایران و پس از آن اصلاح دستورالعمل پذیرش فرابورس و الحاق شرایط پذیرش شرکت‌های کوچک و متوسط در فرابورس ایران راه‌اندازی بازار شرکت‌های کوچک و متوسط صورت پذیرفت.

از جمله اقدامات صورت گرفته در این بازار می‌توان به برگزاری ۴ جلسه پذیرش و بررسی درخواست پذیرش ۱۱ شرکت؛ پذیرش ۶ شرکت در بازار شرکت‌های کوچک و متوسط و هماهنگی به منظور تبدیل شرکت‌های مذکور و آماده سازی به منظور آغاز معاملات، برگزاری دوره آموزشی برای شرکت‌های فعال در حوزه الکترونیک، هماهنگی برای برگزاری دوره‌های آموزشی در مراکز استانی (که از ماه آینده آغاز بکار می‌گردد)، تلاش به منظور معرفی صندوق‌های سرمایه جسورانه به مخاطبان و دریافت درخواست پذیرش بیش از ۸۸ شرکت برای بازار شرکت‌های کوچک و متوسط اشاره کرد.

➤ ارتقاء ظرفیت هسته اصلی معاملات تا ۳ برابر ظرفیت کنونی و به‌روزرسانی سامانه معاملات

در راستای ارتقای ظرفیت سامانه معاملاتی، جداسازی هسته‌های معاملاتی بورس تهران و فرابورس ایران به طور کامل انجام شد و در حال حاضر سامانه‌های معاملاتی این دو بورس کاملاً مستقل از یکدیگر عمل می‌کنند. ظرفیت هر یک از این سامانه‌ها به تنهایی به اندازه سامانه معاملاتی قدیمی می‌باشد. لذا ایجاد ظرفیت دو برابری برای سامانه معاملات حاصل گردیده است. لازم به ذکر می‌باشد که پس از برجام امکان به‌روزرسانی سامانه معاملات از طریق همکاری شرکت ارائه کننده فراهم گردید. این اقدام مخاطرات سامانه‌ای در بازار سرمایه را تا حد زیادی کاهش داده است.

➤ فعالسازی حد اعتباری کارگزاران

این تحول باعث حذف ریسک عدم ایفای تعهد که چندین دهه در بازار سرمایه وجود داشت، شده است. این اقدام یکی از مؤلفه‌های اجرای اقتصاد مقاومتی در بازار سرمایه تلقی می‌شود.

➤ تنقیح قوانین و مقررات بازار سرمایه ایران

پایگاه جامع قوانین و مقررات بازار سرمایه ایران با هدف صیانت از حقوق سرمایه‌گذاران و امکان دسترسی یکسان و سریع برای همه فعالان بازار طراحی شده است. این پایگاه شامل کلیه مقررات بازار سرمایه اعم از مقررات مرتبط با سازمان‌ها و شرکت‌ها، حقوق سهامداران و آیین‌نامه‌های هیئت‌وزیران است که به صورت ابتدایی، اصلاحی و تنقیح شده قابل جستجو هستند. این سامانه در دهه فجر سال ۱۳۹۵ رونمایی شد و در حال حاضر مورد استفاده عموم قرار گرفته است.

تدوین مقررات و راه‌اندازی محصولات جدید در بازار سرمایه از قبیل:

✓ تدوین مقررات و اعطای اولین مجوز انتشار اوراق رهنی (MBS)

اوراق رهنی، اوراق بهاداری است که به منظور خرید مطالبات رهنی توسط ناشر منتشر می‌شود. مطالبات رهنی شامل مطالبات مدت‌دار اشخاص حقوقی ناشی از قراردادهای مبادله‌ای از قبیل فروش اقساطی، اجاره به شرط تملیک و جعاله (به استثنای سلف) است که دارای وثیقه رهنی می‌باشد. از جمله مزایای انتشار این اوراق می‌توان به تحرک بخشی اقتصاد در حوزه مسکن، بهبود نسبت کفایت سرمایه بانک، افزایش سودآوری، بهبود نسبت‌های مالی، خارج کردن دارایی‌های بانک‌ها از ترازنامه و بهبود ترکیب دارایی‌ها اشاره نمود.

شورای عالی بورس بر اساس بند (۲۴) ماده (۱) و بند (۴) ماده (۴) قانون بازار اوراق بهادار، اوراق رهنی را به عنوان ابزار مالی قانون بازار اوراق بهادار شناسایی و تصویب نمود که به امضا و تنفیذ وزیر محترم امور اقتصادی و دارایی نیز رسید. پس از مصوبه مذکور "دستورالعمل انتشار اوراق رهنی" در اجرای بند (۲) ماده (۷) قانون بازار اوراق بهادار مصوب آذرماه ۱۳۸۴ و مصوبه ۱۳۹۴/۰۹/۱۷ شورای عالی بورس، در تاریخ ۱۳۹۴/۰۹/۲۴ به تصویب هیئت‌مدیره سازمان بورس و اوراق بهادار رسید. مجوز انتشار نخستین اوراق رهنی (MBS) با هدف افزایش توان پرداخت تسهیلات در بخش مسکن از سوی سازمان بورس و اوراق بهادار در تاریخ ۱۳۹۵/۰۴/۰۵ صادر شد. این اوراق رهنی به مبلغ ۳ هزار میلیارد ریال توسط بانک مسکن منتشر شد.

✓ تدوین مقررات و اعطای اولین مجوز صندوق‌های جسورانه (startup ها)

سرمایه‌گذاری جسورانه (Venture Capital) یک مدل سرمایه‌گذاری برای راه‌اندازی کسب و کارهای نوپا، شرکت‌های کوچک با پتانسیل رشد بلندمدت است. این نوع سرمایه‌گذاری منبع بسیار مهمی برای راه‌اندازی کسب و کارهایی است که کوچک‌تر از آن هستند که بتوانند به بازار سرمایه یا بانک‌ها دسترسی داشته باشند. در واقع صندوق‌های سرمایه‌گذاری جسورانه حلقه مفقوده میان دانش و شرکت‌های دانش‌بنیان و ثروت‌آفرینی را پر می‌کنند. این کسب‌وکارها عموماً ریسک بالا و به تبع بازدهی بالایی برای سرمایه‌گذار دارند.

دستورالعمل تأسیس صندوق سرمایه‌گذاری جسورانه (Venture Capital Funds) در تاریخ ۱۳۹۵/۰۴/۰۱ به تصویب هیئت‌مدیره سازمان بورس و اوراق بهادار رسید و در تاریخ ۱۳۹۵/۰۵/۱۹ به کلیه متقاضیان تأسیس صندوق سرمایه‌گذاری جسورانه ابلاغ شد. در تاریخ ۱۳۹۵/۰۴/۱۳ تفاهم‌نامه همکاری با معاونت علم و فناوری ریاست محترم جمهوری تنظیم گردید. مهم‌ترین اتفاقی که با امضای این تفاهم‌نامه رخ می‌دهد ایجاد شفافیت برای شرکت‌های دانش‌بنیان است. از این طریق صورت‌های مالی و عملکردی شفاف‌تری ایجاد می‌شود. همچنین به منظور آشنایی بیشتر سرمایه‌گذاران و فعالان بازار سرمایه، نمایشگاه ایده‌ها و سمینار startup ها در نهمین نمایشگاه بین‌المللی بورس، بانک و بیمه برگزار شد.

تاکنون مجوز تأسیس پنج صندوق جسورانه صادر شده است که اسامی آن‌ها عبارت‌اند از: صندوق سرمایه‌گذاری جسورانه رویش لوتوس، صندوق سرمایه‌گذاری جسورانه یکم آرمان آتی، صندوق جسورانه دانشگاه تهران، صندوق جسورانه بانک پاسارگاد و صندوق اینوتک آشنا.

✓ تدوین مقررات و اعطای اولین مجوز انتشار اوراق بهادار با نرخ سود شناور (مصون از تورم)

از جمله ابزارهای مالی متداول در بازارهای مالی جهان اوراق مصون از تورم است. از آنجا که نرخ این اوراق علاوه بر نرخ بهره واقعی، از نرخ تورم نیز متأثر است، از جذابیت زیادی برای سرمایه‌گذاران ریسک‌گریز (و سایر ذینفعانی که قصد متنوع‌سازی پرتفوی خود با کمترین ریسک را دارند) برخوردارند. اگر چه انتشار این اوراق در اکثر کشورهای جهان تجربه شده است، اما جذابیت نرخ اوراق در کشورهایی که نرخ تورم بالاتری را تجربه می‌کنند، بیشتر از سایرین است. از مزایای این نوع اوراق می‌توان به پوشش

قطعی تورم، حرکت از اقتصاد دستوری به سمت اقتصاد بازار و ریسک اعتباری پایین اشاره کرد. دستورالعمل مربوط به انتشار اوراق بهادار با نرخ سود شناور (مصون از تورم) نیز تدوین گردیده است.

✓ تدوین مقررات و اعطای اولین مجوز انتشار اوراق قابل تبدیل به سهام

اوراق بهادار قابل تبدیل یکی از ابزارهای مالی متداول و فراگیر هستند که تحت شرایط خاصی قابل تبدیل به یکی دیگر از اوراق بهادار همان شرکت ناشر می‌باشند. نمونه بارز این نوع اوراق، شامل اوراق قرضه یا سهام ممتازی است که قابل تبدیل به تعداد تعیین‌شده‌ای سهام عادی می‌باشد. معمولاً هیچ وجه نقدی مبادله نمی‌شود، اوراق بهادار قبلی دریافت شده و در مقابل، تعداد مشخصی از اوراق بهادار جدید منتشر می‌شود.

در حال حاضر دستورالعمل مربوطه تدوین گردیده است. الحاقیه دستورالعمل انتشار اوراق اجاره توسط شورای عالی بورس و اوراق بهادار به منظور امکان انتشار اوراق اجاره قابل تبدیل به سهام نیز تصویب شده است. علی‌رغم اصلاح رویه، فرم‌ها و قراردادهای مربوط به ارکان انتشار اوراق اجاره، هنوز در خواستی از سوی متقاضیان دریافت نشده است.

+ افشای اطلاعات تولید و فروش ماهانه ناشران

اجباری نمودن افشای اطلاعات تولید و فروش ماهانه ناشران بورسی و فرابورسی باعث افزایش شفافیت در بازار سرمایه و ایجاد بستری امن‌تر برای تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران شده است.

+ راه‌اندازی سامانه رصد

سامانه رصد، سیستمی جهت پایش و رسیدگی به فرآیندهای صدور مجوزها و درخواست‌های فعالان بازار است. این سامانه باعث تسهیل صدور مجوزها و کاهش زمان رسیدگی به درخواست‌های واصله به سازمان شده است.

+ راه‌اندازی روش ثبت سفارش (بوک بیلدینگ) در عرضه‌های اولیه

روشی برای عرضه اولیه سهام است که در این روش سهام عرضه اولیه توسط کارگزاران به مشتریان تخصیص داده نمی‌شود و مشتریان مستقیم یا غیر مستقیم سفارش خود را ثبت می‌کنند، بنابراین در این روش شائبه غیرمنصفانه بودن تخصیص‌ها در عرضه اولیه دیگر قابل تصور نیست.

+ تصویب مقررات تأسیس و تشکیل، مؤسسات رتبه‌بندی و عملیاتی کردن آن

رتبه‌بندی اعتباری یا اصطلاحاً Credit Rating عبارت است از نظر مؤسسه رتبه‌بندی در مورد کیفیت اعتباری ناشر یا یک تعهد مالی مشخص که می‌تواند در قالب یک عدد یا حرف بیان شود. این رتبه‌ها در حقیقت ابزار مدیریت ریسک سرمایه‌گذاران و نهادهای اعتباری محسوب می‌شوند و نقش بسزایی در این زمینه ایفا می‌کنند. بسیاری از سرمایه‌گذاران بر اساس این نظر، در خصوص احتمال بازگشت یا عدم بازگشت سرمایه خود، تصمیم‌گیری می‌کنند.

در اجرای بند ۲۱ ماده یک قانون بازار اوراق بهادار و به استناد اختیارات حاصله از مواد ۲۸ و ۲۹ قانون یادشده، دستورالعمل تأسیس و فعالیت مؤسسات رتبه‌بندی به منظور تعیین نحوه تأسیس و فعالیت مؤسسات رتبه‌بندی در تاریخ ۱۳۹۵/۰۱/۲۱ به تصویب هیئت‌مدیره سازمان بورس و اوراق بهادار رسید. در همین راستا مدیریت نظارت بر نهادهای مالی سازمان بورس و اوراق بهادار؛ طی فراخوان شماره ۱۲۰۲۰۰۷۰ مورخ ۱۳۹۵/۰۹/۲۳ از کلیه متقاضیان حائز شرایط دریافت مجوز تأسیس شرکت رتبه‌بندی اعتباری خواست تا برای دریافت مجوز تأسیس اقدام کنند. در تاریخ ۱۳۹۵/۱۱/۲۸ اولین مجوز رتبه‌بندی اعتباری صادر گردید. این موافقت اصولی برای شرکتی صادر شده که سهامدارانش یک مؤسسه رتبه‌بندی اروپایی است که در نهاد مالی اروپا ثبت شده و یک شریک ایرانی دارد.

➤ **افزایش تعداد صندوق‌های سرمایه‌گذاری با درآمد ثابت به منظور افزایش تقاضای سرمایه‌گذاری غیرمستقیم مردم**

در سرمایه‌گذاری غیرمستقیم، نهادی به عنوان واسطه میان سرمایه‌پذیر و سرمایه‌گذار عمل می‌کند و فرایند سرمایه‌گذاری را به نیابت از سرمایه‌گذار انجام می‌دهد. در واقع در این روش سرمایه‌گذار مدیریت سرمایه خویش را به افراد متخصص و باتجربه واگذار می‌کند. این روش برای افراد غیرحرفه‌ای یا کسانی که زمان کافی برای بررسی و انتخاب سهام مناسب ندارند مناسب است و به طور خاص به آن دسته از سرمایه‌گذارانی که خواهان سرمایه‌گذاری بلندمدت، ثبات ارزش و نوسان کم هستند، پیشنهاد می‌شود. امروزه جهان به سمت سرمایه‌گذاری غیرمستقیم پیش می‌رود و به همین دلیل صندوق‌های سرمایه‌گذاری به بزرگ‌ترین بازیگران بازارهای سهام تبدیل شده‌اند. صندوق‌های سرمایه‌گذاری دارای مزایای بیشماری هستند که از این میان می‌توان به مواردی همچون برخورداری از مدیریت حرفه‌ای، صرفه‌جویی در هزینه‌ها، قابلیت نقد شوندگی بالا، کنترل ریسک و استفاده از تنوع‌بخشی اشاره کرد. لازم به ذکر است تعداد صندوق‌های سرمایه‌گذاری در پایان اسفند ماه ۱۳۹۵ در کل به ۱۷۴ صندوق افزایش یافته که ۵۹ صندوق آن مربوط به صندوق‌های سرمایه‌گذاری با درآمد ثابت است.

➤ **امضای تفاهم‌نامه با بانک‌های عامل به منظور عرضه محصولات بازار سرمایه در شعب منتخب بانک‌ها**

با امضای تفاهم‌نامه با بانک‌های عامل به منظور عرضه محصولات بازار سرمایه در شعب منتخب بانک‌ها، تاکنون ۲۹ کارگزاری پس از انعقاد قرارداد با بانک‌های عضو اتاق پایاپای، فرایند تسویه معاملات خود را از طریق این بانک‌ها به انجام می‌رسانند.

➤ **فرهنگ‌سازی، آموزش و ارائه سمینار به منظور افزایش تعداد شرکت‌های استفاده‌کننده از خدمات تأمین مالی بازار سرمایه**

از جمله اهداف مهم بازار سرمایه، فراهم آوردن امکان دسترسی یکسان فعالان بازار به اطلاعات و به طور کلی، ایجاد بازاری شفاف و منصفانه برای دادوستد اوراق بهادار می‌باشد. در این راستا واحد ناشران بورس اوراق بهادار تهران، هر ساله و طی چند دوره، کارگاه بازاری آموزشی قوانین و مقررات بازار سرمایه را برای شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس برگزار می‌کند. هدف از برگزاری این دوره‌های آموزشی، مرور مجدد قوانین و مقررات، آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های ناظر بر فعالیت‌های مدیران شرکت‌ها می‌باشد. فرایندهای اجرایی تأمین مالی نیز در کارگاه‌ها بررسی می‌شود.

برگزاری نمایشگاه بین‌المللی بورس، بانک و بیمه فرصت بسیار مغتنمی است تا شرکت‌های فعال، دستاوردها و خدمات خود را در معرض بازدید دست‌اندرکاران و متخصصان این عرصه قرار دهند و با در نظر گرفتن روند تقاضای بازارها و سمت و سوی رشد این عرصه، فعالیت‌ها و نوآوری‌های آتی خود را معرفی نمایند. یکی از مهم‌ترین فواید برگزاری این گونه نمایشگاه‌ها می‌تواند حضور و تشویق عموم مردم جهت ورود به این بازار و عمق بخشیدن به آن باشد. در راستای نیل به این اهداف نشست‌هایی با اتاق‌های بازرگانی و مشاوران عرضه و پذیرش نیز صورت گرفت.

➤ **پذیرش شرکت‌های تأمین سرمایه در بورس**

بر اساس بند ۱۸ ماده ۱ قانون بازار اوراق بهادار، شرکت تأمین سرمایه شرکتی است که به عنوان واسطه بین ناشر اوراق بهادار و عامه سرمایه‌گذاران فعالیت می‌کند، و می‌تواند فعالیت‌های کارگزاری، معامله‌گری، بازارگردانی، مشاوره، سبدگردانی، پذیرهنویسی، تعهد پذیرهنویسی و فعالیت‌های مشابه را با اخذ مجوز از "سازمان" انجام دهد.

در راستای افزایش گزینه‌های در دسترس بازیگران بازار سهام، متنوع‌سازی ابزارهای تأمین مالی و سرمایه‌گذاری و با توجه به جذابیت‌های صنعت خدمات مالی، پذیرش شرکت‌های تأمین سرمایه، که به لحاظ اندازه، گستردگی دامنه‌ی فعالیت، ساختار سازمانی دقیق، بازدهی مناسب و گزارشگری مطلوب از پتانسیل‌های خوبی برای حضور در بازار سهام برخوردارند، مدنظر قرار گرفته است.

شرکت تأمین سرمایه امید اولین شرکت در صنعت خود بود که قدم در این مسیر گذاشت. بدین ترتیب، در هشتاد و نهمین جلسه هیئت پذیرش اوراق بهادار مورخ ۱۳۹۴/۰۹/۲۵، شرکت تأمین سرمایه امید به عنوان اولین بنگاه فعال در صنعت تأمین سرمایه، موفق به اخذ پذیرش در فهرست نرخ‌های بازار دوم بورس اوراق بهادار تهران گردید.

➤ بهبود فرآیند پذیرش شرکت‌ها در بازارهای متشکل

در راستای بهبود فرآیند پذیرش شرکت‌ها در بازارهای متشکل، اساس‌نامه نمونه شرکت‌های تعاونی سهامی عام معاف از ثبت نزد سازمان بورس و اوراق بهادار به تصویب رسید. این اساس‌نامه، مشتمل بر ۵۸ ماده و ۳۰ تبصره بوده به تصویب مجمع عمومی مؤسس/فوق‌العاده رسیده است. در این اساس‌نامه مواد مربوط به تشکیل شرکت، سرمایه و سهام، تغییرات سرمایه شرکت، مجامع عمومی، هیئت‌مدیره و سایر موارد ذکر شده است.

➤ اصلاح ساختار مالی شرکت‌های آسیب‌دیده از تحریم‌ها از طریق افزایش سرمایه از محل تجدید ارزیابی دارایی‌ها

برای بنگاه‌هایی که به دلیل تحریم‌ها دچار زیان شده‌اند و مشمول ماده ۱۴۱ شده‌اند و امکان افزایش سرمایه از محل تجدید ارزیابی دارایی‌ها را دارند، مکاتباتی با سازمان امور مالیاتی در خصوص برخورداری شرکت‌ها از معافیت‌های مالیاتی صورت گرفته است. در همین راستا نامه‌ای به وزیر محترم امور اقتصاد و دارایی جهت هماهنگی مشترک فی مابین سازمان حسابرسی و سازمان امور مالیاتی ارسال شده است. همچنین مصوبه هیئت محترم وزیران در خصوص تعدادی از شرکت‌هایی که در این فرایند دچار مشکل شده‌اند نیز از جمله اقدامات صورت گرفته در این حوزه می‌باشد.

برخی از اقدامات پیش‌رو:

➤ افزایش نقدشوندگی در بازار سهام با کاهش زمان توقف نمادها و حتی‌الامکان عدم توقف نماد

➤ تکمیل و به‌روزرسانی سامانه‌های معاملات، نظارت بر بازار و تسویه پایاپای

➤ معرفی ابزارهای مالی جدید مالی اسلامی به گونه‌ای که بازار سرمایه تا پایان سال ۱۳۹۶ از تمامی ابزارهای مالی مالی اسلامی برخوردار باشد.

➤ افزایش سهم تأمین مالی بخش خصوصی از بازار سرمایه در مقایسه با دولت

➤ رفع تمامی محدودیت‌های سرمایه‌گذاری خارجی در بازار سرمایه تا پایان سال ۱۳۹۶، از جمله افتتاح حساب برای افراد خارجی و نقل و انتقال وجوه.